

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

На правах рукопису

Кафедра педагогіки і
психології початкової
освіти

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ МЕДІА**

Назва спеціальності - 013 Початкова освіта

Виконала:

Дегтярєва Анастасія
Олександрівна,
магістрантка 60М2-ПО групи
ННІ Педагогіки і психології

Науковий керівник:

Пішун Сергій Григорович,
кандидат педагогічних наук,
доцент

АНОТАЦІЯ

Дегтярьова А. О. Формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа. Магістерська робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 013 Початкова освіта. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, кафедра педагогіки і психології початкової освіти. Глухів, 2025. 112 с., 7 рисунків, 10 таблиць, список використаних джерел зі 70 найменувань, два розділи, 6 підрозділів.

Магістерська робота присвячена дослідженню проблеми Формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа. У теоретичному розділі «Теоретичні засади проблеми формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа» проаналізовано наукові погляди на досліджувану проблему в теорії філософії, педагогіки і психології; з'ясовано завдання та психолого-педагогічні особливості формування пізнавального інтересу молодших школярів; висвітлено шляхи використання медіа як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів у практиці сучасної початкової школи.

У другому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа» виявлено критерії та показники і вивчено рівні сформованості пізнавального інтересу учнів 3 класу до і після формувального впливу; розроблено та експериментально апробовано систему роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа.

Система роботи передбачає організацію процесу формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа шляхом поєднання на уроках медіа-технологій з ігровими та інтерактивними: онлайн-завдання, закодовані в QR-коді, пошук інформації в інтернеті, створення коміксів, журналу, колажів, мультфільмів, реклами періодики; творчі завдання-релаксації, онлайн-розповіді, онлайн-ігри, рольова гра «Записуємо аудіокнигу», Хмара тегів та ін.

Система роботи передбачає створення наступних педагогічних умов: змістове і методичне забезпечення формування пізнавального інтересу молодших школярів; залучення молодших школярів до різних видів пізнавальної діяльності з використанням засобів медіа для формування їх пізнавального інтересу; поєднання медіа-технологій з ігровими та інтерактивними на уроках з метою формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, формування пізнавального інтересу молодших школярів, засоби медіа, інтерактивні методи, інноваційні технології.

ANNOTATION

Degtyarova A.O. Formation of cognitive interest of younger schoolchildren by means of media. Master's thesis for the degree of master in the specialty 013 Primary education. Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko, Department of Pedagogy and Psychology of Primary Education. Glukhiv, 2025. 112 p., 7 figures, 10 tables, list of used sources from 70 items, two sections, 6 subsections.

The master's thesis is devoted to the study of the problem of Formation of cognitive interest of younger schoolchildren by means of media. In the theoretical section "Theoretical principles of the problem of formation of cognitive interest of younger schoolchildren by means of media" the scientific views on the problem under study in the theory of philosophy, pedagogy and psychology are analyzed; the tasks and psychological and pedagogical features of formation of cognitive interest of younger schoolchildren are clarified; highlighted the ways of using media as a means of forming the cognitive interest of younger schoolchildren in the practice of modern primary school.

In the second section "Research and experimental verification of the effectiveness of the system of work on the formation of the cognitive interest of younger schoolchildren by means of media" identified criteria and indicators and studied the levels of formation of the cognitive interest of 3rd grade students before and after the formative impact; developed and experimentally tested a system of work on the formation of the cognitive interest of younger schoolchildren by means of media.

The system of work involves organizing the process of forming the cognitive interest of younger schoolchildren by means of media by combining media technologies with game and interactive ones in the lessons: online tasks encoded in a QR code, searching for information on the Internet, creating comics, magazines, collages, cartoons, advertising periodicals; creative relaxation tasks, online stories, online games, role-playing game "Recording an audiobook", Tag Cloud, etc.

The work system involves the creation of the following pedagogical conditions: content and methodological support for the formation of cognitive interest in younger schoolchildren; involving younger schoolchildren in various types of cognitive activity using media to form their cognitive interest; combining media technologies with gaming and interactive ones in lessons to form the cognitive interest of younger schoolchildren.

Keywords: cognitive interest, formation of cognitive interest in younger schoolchildren, media, interactive methods, innovative technologies.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕДІА.....	11
1.1. Погляди на сутність поняття «пізнавальний інтерес» в теорії філософії, педагогіки і психології.....	11
1.2. Завдання та психолого-педагогічні особливості формування пізнавального інтересу молодших школярів	21
1.3. Шляхи використання медіа, як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів у практиці сучасної початкової школи	33
Висновки до першого розділу	42
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕДІА.....	44
2.1. Виявлення критеріїв та показників і вивчення рівнів сформованості пізнавального інтересу в учнів сучасної початкової школи	44
2.2. Впровадження в освітній процес експериментального класу системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа	52
2.3. Аналіз результатів дослідження	68
Висновки до другого розділу.....	70
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Гуманізація та демократизація освітнього процесу в сучасній українській школі потребує формування ініціативної творчої особистості школяра. Головну мету української системи освіти визначено у державних документах: національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті – створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України; Закон України «Про освіту» – формування особистості учня, розвиток його здібностей і обдарувань.

Реалії сьогодення вимагають орієнтації сучасної шкільної освіти, починаючи з початкових класів, на розвиток пізнавальних інтересів учнів, як основи розвитку особистості, адже саме в початковій школі закладаються основи навчальних умінь, які згодом стають основною умовою подальшого шкільного навчання. Проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів актуалізована у державних освітніх документах: Закон Про освіту», Державний стандарт початкової загальної освіти, Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. та ін.

Проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів, як першочергова умова формування потреби в знаннях, набуття інтелектуальних здібностей, самостійності, забезпечення глибини й міцності знань, є однією з найважливіших проблем сучасної педагогіки.

Пізнавальний інтерес – важливе особистісне утворення та характеристика освітнього процесу, яке охоплює всі психічні процеси – сприйняття, пам'ять, мислення, стимулює пізнавальну активність учнів, спрямовує розвиток їх розумової та соціальної сфери.

Формування у молодших школярів пізнавального інтересу є актуальною проблемою, оскільки від того, як активно учні вивчають навчальний матеріал, наскільки самостійно відбувається їхня діяльність на уроці, залежить ефективність усієї роботи вчителя початкової школи.

Проблема формування пізнавального інтересу учнів не є новиною у теорії педагогіки – вона досліджувалась педагогами-класиками (А. Дістервег, Л. Виготський, Я-А. Коменський, Й. Песталоцці, Ж. Піаже, С. Русова, Ж-Ж. Руссо, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.), науковцями в галузі психології та педагогіки (Б. Друзь, О. Жоржик, О. Киричук, В. Лозова, О. Савченко, О. Скрипченко, Л. Шушора та ін.).

Сучасні українські та зарубіжні вчені розглядають різні аспекти проблеми формування пізнавального інтересу молодших школярів: методи і засоби формування пізнавального інтересу молодших школярів (Н. Бібік, С. Журавель, О. Киричук, Л. Нарочна.); використання медіа, як засобу формування пізнавального інтересу учнів (О. Волошенюк, І. Іванова, Л. Назарець та ін.); значення медіакомпетентності у формуванні пізнавального інтересу учня (А. Брейтер, С. Ворсноп, П. Джуен, Ч. Олсон, О. Савченко та ін.); стимулювання пізнавального інтересу молодшого школяра засобами використання ігрових і інтерактивних технологій (К. Гончарук, О. Киричук, О. Пометун, Л. Пироженко, О. Стребна, та ін.).

Сьогодні з-поміж важливих завдань, що постають перед початковою освітою, одним із важливих питань є використання нових засобів і підходів для формування пізнавального інтересу учнів, адже від пізнавальної активності молодшого школяра залежить ефективність його навчання – свідоме і міцне здобуття знань, перетворення знань у переконання, розвиток інтересу до навчальної діяльності, самостійність думки та практичних його дій.

Навчання – основна форма розвитку пізнавальної активності. З одного боку, під час навчального процесу учні здобувають нові знання, які розширюють світогляд, з другого – у процесі активної пізнавальної діяльності розвиваються навчальні можливості учня, завдяки яким він може самостійно і творчо використовувати не лише запас знань, а й шукати нове, задовольняти свої потреби в пізнанні. Пізнавальна активність дитини – це її внутрішня готовність до подальшої участі у процесі оволодіння знаннями, уміннями і

навичками та виявлення самостійності й творчого підходу до виконання навчальних завдань.

На нашу думку, формуванню пізнавального інтересу сприяє медіа, як засіб, що активізує пізнавальну діяльність і підвищує ефективність сприймання учнями навчального матеріалу, урізноманітнює освітню діяльність, вносячи елемент цікавості, і спрямований на формування в молодших школярів потреби в знаннях, сприяючи розвитку пізнавальних сил і можливостей молодших школярів.

Однак, аналіз теоретичної та методичної літератури з досліджуваної проблеми вказує на недостатню увагу науковців до питання формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа.

Більшість методик та теоретичних розробок щодо застосування медіа спрямовано не на формування пізнавального інтересу молодших школярів, а на формування медіакомпетентності у них; відсутні практичні методики для застосування медіа як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Така ситуація призводить до виникнення суперечностей між:

- наявним та необхідним рівнем сформованості пізнавального інтересу у здобувачів початкової освіти;
- відсутністю практичних методик використання медіа як засобу формування пізнавального інтересу в учнів і зниження пізнавальної активності молодших школярів;
- традиційним підходом до формування пізнавального інтересу і зростаючими потребами у внутрішньої готовності молодших школярів до подальшої участі у процесі оволодіння знаннями, уміннями і навичками та виявлення самостійності й творчого підходу до виконання навчальних завдань.

Актуальність теми, прагнення вирішення зазначених суперечностей, недостатня методична розробленість питання використання медіа, як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів в сучасній початковій

школі зумовили вибір теми магістерської роботи: «Формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа.

Для досягнення мети роботи необхідно виконати наступні **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати психолого-педагогічну і методичну літературу з проблеми дослідження;

2. Розкрити сутність поняття, визначити завдання та психолого-педагогічні особливості формування пізнавального інтересу молодших школярів;

3. Висвітлити шляхи використання медіа, як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів у практиці сучасної початкової школи;

4. Експериментально дослідити ефективність системи роботи з використання в освітньому процесі медіа, як засобу формування в учнів початкових класів пізнавального інтересу.

Дослідити рівні сформованості пізнавального інтересу учнів сучасної початкової школи до і після формувального впливу.

Об'єктом дослідження є процес формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Предметом дослідження є ефективність системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа.

Для реалізації мети дослідження та поставлених завдань було використано наступні **методи дослідження:**

– теоретичні: теоретичний аналіз психологічної, педагогічної та методологічної літератури з метою вивчення теоретико-методичних засад дослідження; синтез й узагальнення наукових положень з досліджуваної

проблеми; аналіз досвіду використання медіа в освітньому процесі початкової школи;

– емпіричні: спостереження за освітнім процесом у початкових класах для отримання первинної інформації; педагогічний експеримент: бесіди, тестування, анкетування для визначення рівнів сформованості пізнавального інтересу молодших школярів (констатувальний етап); перевірка ефективності системи роботи з використання в освітньому процесі медіа, як засобу формування в учнів початкових класів пізнавального інтересу (формульальний етап);

– статистичні: кількісний і якісний аналіз експериментальних даних, порівняльна характеристика результатів експерименту для перевірки ефективності системи роботи з використання в освітньому процесі медіа, як засобу формування в учнів початкових класів пізнавального інтересу.

Практична значущість магістерської роботи полягає у вдосконаленні організаційних підходів до формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа у практиці початкової школи; обґрунтовано, апробовано систему практичної роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа у практиці сучасної початкової школи; розроблено конспекти уроків та сценарії виховних заходів для формування пізнавального інтересу молодших школярів з використанням медіа в освітньому процесі.

Матеріали магістерського дослідження можуть бути використані керівництвом, вчителями початкової школи під час укладання навчально-виховних програм з метою формування пізнавального інтересу молодших школярів; під час проведення методичних семінарів і курсів підвищення кваліфікації вчителів початкової школи.

Прогностичний потенціал проведеного дослідження зумовлений можливістю використання його результатів для здійснення подальшої науково-дослідницької роботи за темою «Формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа».

Експериментальна база дослідження. Дослідницька робота проводилась на базі навчального закладу початкової освіти – Глухівська загальноосвітня школа I-III ступенів №2 Глухівської міської ради Сумської області.

Апробація. Результати дослідження обговорювалися й дістали позитивну оцінку на XV міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Глухівські читання – 2025. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук».

Публікації. «Медіаграмотність як основа для розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів». *Глухівські читання – 2025. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук* : збірник матеріалів XV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (10-12 листопада 2025 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2025. С. 1759-1762.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (70 найменувань) та 4-х додатків на 29 сторінках. Основний зміст викладений на 75 сторінках, у тексті 10 таблиць, 7 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 112 сторінок.

Джерела, створені, видані або офіційно оприлюднені на території Російської Федерації не використовувалися.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕДІА

1.1. Погляди на сутність поняття «пізнавальний інтерес» в теорії філософії, педагогіки і психології

Однією з найважливіших проблем сучасної школи є розвиток пізнавального інтересу та активності школярів. Проблема необхідності розвитку пізнавальних інтересів у школярів не є новою – її розглядали мислителі, вчені, діячі просвіти з моменту зародження наукової думки й до наших днів. Перша спроба визначити поняття «інтерес» відбувалась у працях стародавніх філософів.

До педагогічних наук поняття «інтерес» була віднесено чеським педагогом Я-А. Коменським, який вважав, що «через інтерес учні старанно вчать, не бояться труднощів, засвоюють знання». У відомому творі «Велика дидактика» Я. Коменський вказував, що «потрібно перш за все викликати у школярів серйозну любов до предмету, довести його перевагу, приємність» – за ствердженням видатного чеського педагога, «лише завдяки інтересу учень горітиме бажанням навчатися, не уникатиме праці, навіть шукатиме її й не боїтиметься проблем і зусиль». Як один з перших прибічників активного навчання, Я. Коменський наполягав на тому, що «займати в дитині спрагу знань і палку старанність до вчення не тільки потрібно, а й вкрай необхідно. У жодному разі не варто дозволяти молодшому школяру «мислити чужим розумом»» [33].

Видатний швейцарський педагог Й. Песталоцці вважав, що активізація пізнавальної діяльності у молодших школярів відбувається у процесі спостереження, узагальнення та самостійних висновків; французький філософ Ж-Ж. Руссо вбачав важливість вирішення проблеми формування пізнавального інтересу молодших школярів у доступному вченні, вважаючи,

що «учень повинен сам здійснювати пошук відповідей на всі складні питання»; у подальшому ідею самостійного пошуку рішень учнем прийняв і розвивав Ф. Дістервег [33].

Продовжуючи наукові підходи Я.-А. Коменського до розвитку пізнавального інтересу у молодших школярів, німецький вчений Й. Гербарт здійснивши ґрунтовний психолого-педагогічний аналіз категорії «інтересу», визначив «інтерес, як вид розумової діяльності, зумовлений навчанням». На думку Й. Гербарта, «інтерес в педагогіці відіграє подвійну роль: з одного боку, – це мета виховання, з іншого – принцип, який значною мірою визначає методику проведення занять». Визнаючи інтерес ефективним способом формування особистості, «внутрішньою властивістю особистості, його вплив на вирішення навчальних завдань», Й. Гербарт закликав вчителів будувати урок із врахуванням властивих дітям інтересів [66].

Пошуки вирішення проблеми пізнавального інтересу відображено у вітчизняній педагогічній спадщині (С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.). На початку ХХ ст. у вітчизняній педагогіці сформувалася думка про те, що саме пізнавальний інтерес й є тією основою, яка забезпечує високу результативність навчання.

Видатний класик педагогіки К. Ушинський, розробивши психолого-педагогічну теорію пізнавального інтересу в навчанні на основі врахування вікових та психічних особливостей учнів, наголошував, що вчитель «не повинен забувати, що вчення, позбавлене всякого інтересу й взяте тільки силою примусу, вбиває в учня прагнення до навчання, без якого він далеко не піде». Підтримуючи погляди попередніх педагогів-дослідників на обов'язок молодших школярів самостійно набувати нових знань під час уроків, К. Ушинський стверджував, що «нудьга та передбачуваність у процесі навчання не створюють для учнів мотивації для отримання нових знань, до пошуку рішень, відповідей на поставлене питання. Не народжується й пізнавальний інтерес. Активізація пізнавальної діяльності учня без розвитку його пізнавального інтересу не тільки важка, а й неможлива. Саме тому у

процесі навчання необхідно систематично збуджувати, розвивати, зміцнювати пізнавальний інтерес молодших школярів [33].

Отже, проблема розвитку пізнавального інтересу в навчанні була предметом уваги багатьох вчених минулого, які трактували пізнавальний інтерес, як важливий чинник активного засвоєння учнями соціального досвіду, як чинник адаптації молодшого школяра до навколишнього середовища, вважаючи за необхідне вивчення поняття пізнавального інтересу у трьох аспектах: наявність, характерні ознаки, місце пізнавального інтересу в педагогічному процесі; психологічний аспект розвитку пізнавального інтересу молодших школярів – співвідношення понять «інтерес» та «потреба»; розгляд пізнавального інтересу, як психічного явища, що передбачає розвиток певних якостей у процесі навчання молодшого школяра (спонукання, тяжіння до об'єкта тощо).

Науковці-класики відмічали два види пізнавального інтересу школярів: пасивний, що виявляється у захопленості об'єктом, і активний, що виявляється в пізнавальній діяльності, коли учень із задоволенням вивчає зацікавивший його об'єкт.

Однією з найважливіших проблем сучасної педагогіки Л. Петерсон вважав проблему розвитку пізнавальної активності молодших школярів, яку показує як «ключову умову у формуванні в учнів потреби у знаннях, оволодіння інтелектуальними вміннями, самостійності, забезпечення глибоких та міцних знань». Дослідник стверджував, що пізнавальна активність – це «один з основоположних мотивів вчення школярів. Її дія виражається в досить сильній формі. Під впливом пізнавальної активності навчальна робота навіть у слабких учнів протікає продуктивніше» [2].

Низка науковців (Л. Савлущинська, О. Скрипченко, І. Філь та ін.) наполягали на створенні певних умов для розвитку пізнавального інтересу молодших школярів: природна, вільна атмосфера, що викликає душевні сили дитини на підйом; доступність викладання, його цікавість, яка відповідає

досвіду дитини, забезпечує емоційне піднесення та захопленість; дбайливе ставлення до індивідуальності [55; 61; 68].

Проблему формування пізнавального інтересу молодших досліджували відомі психологи ХХ століття (Л. Божович, Л. Василенко, В. Липник, М. Савчин та ін.), розкриваючи його психологічну природу. Пізнавальний інтерес є важливим стимулом пізнавальної активності особистості і виступає у вигляді її цілеспрямованої пізнавальної діяльності. Як вважають психологи, цінність пізнавального інтересу для розвитку особистості полягає у тому, що пізнавальна діяльність у певній предметній області під впливом інтересу до неї активізує психічні процеси особистості, надає їй глибоке інтелектуальне задоволення, яке сприяє емоційному підйому, що призводить до того, що пізнавальний інтерес починає виступати як важливий мотив пізнавальної активності і пізнавальної діяльності особистості [7; 33; 58; 75].

Проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів є найважливішою в сучасній початковій освіті, адже пізнавальна активність, джерелом якої є пізнавальна потреба – вихідна ланка розумової активності для сприяння становленню особистості.

У вітчизняній науковій думці (Л. Божович, О. Киричук та ін.) знаходимо ґрунтовні дослідження проблеми формування пізнавального інтересу молодших школярів з позицій педагогіки, психології та методики навчання, в яких вивчались питання щодо сутності пізнавального інтересу та особливостей його розвитку, встановлювався зв'язок пізнавальних інтересів з особистісними цінностями і мотивацією діяльності особистості, розкривались зміни пізнавальних інтересів у дітей різного віку.

Особливого значення пізнавальний інтерес набуває у шкільні роки, «коли навчання стає основою життя, коли в систему пізнавального формування дітей, підлітків і юнаків залучаються спеціальні установи і підготовлені педагогічні кадри». Вчена трактує пізнавальний інтерес, як «вибіркову спрямованість особистості, звернену до області пізнання, до її

пізнавальної сторони і самого процесу оволодіння знаннями» і пропонує класифікацію рис і рівня розвитку пізнавального інтересу:

- аморфний інтерес: недостатня усвідомленість і невизначеність інтересу, домінування репродуктивної діяльності, відсутність жаги до знань, обмежений обсяг знань, нестійкі інтереси або відсутність інтересів;

- широкі інтереси: бажання вирішувати пошукові пізнавальні завдання, особисте ставлення до діяльності, прагнення вийти за рамки планування, широкий кругозір, діяльність, допитливість;

- ключові інтереси: конкретність, предметна спрямованість, висока мобільність і практичність.

Розглядаючи питання виникнення пізнавального інтересу у молодшого школяра, В. Липник виділяє загальні тенденції виникнення і розвитку пізнавального інтересу молодших школярів: «від інтересу, пов'язаного із зовнішніми стимулами – до інтересу, вільного від зовнішніх ситуацій, які спонукаються більш складними обставинами, пов'язаними з «внутрішнім світом» особистості; від інтересу, нерозчленованого часом – до інтересу, все більш диференційованого; від інтересу, схильного до частій зміни ситуацій, випадковим впливам – до інтересу все більш стійкого, постійного; від інтересу, поверхневого (до яскравих, цікавих сторін явища) – до інтересу з глибокою теоретичною основою, яка розкриває причинно-наслідкові зв'язки, внутрішні відносини, закономірності та наукові ідеї» [75, с. 97].

Інший спосіб диференціації пізнавальних інтересів шляхом визначення їх стабільності чи нестабільності пропонує Л. Божович, визначивши два його види:

- 1) «ситуативний, періодичний, з появою зовнішніх ознак предметів і явищ (хоча інтерес нестійкий і поверхневий, але для подальшого розвитку інтересу є важливим)»;

- 2) «індивідуальний – розбіжності в розумінні сенсу діяльності та наявності її особистісного сенсу» [7, с. 29].

У багатьох сучасних науковців (А. Кульчицька, О. Савченко, М. Савчин та ін.) пізнавальний інтерес вважається особистісною орієнтацією. Дослідниця А. Кульчицька визначає пізнавальний інтерес, як «певну вибірккову концентрацію пізнавальних процесів особистості, вибірккові властивості якої проявляються в тієї чи іншій області знань» [40, с. 24].

До визначення поняття «пізнавальний інтерес» у психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу – зазначені трактування поняття не суперечать, а доповнюють один одного і розглядаються як:

– «інтелектуальна спрямованість особистості на пошук нового у предметах, явищах, подіях, яка супроводжується прагненням глибше пізнати їх особливості, майже завжди усвідомлене ставлення до предметів, явищ, подій» – М. Савчин, Л. Василенко [57, с. 202];

– «прагнення до знань, що виявляється в активному ставленні учня до пізнання сутнісних властивостей предметів і явищ дійсності» (О. Савченко) [55, с. 85].

– «спрямованість, що впливає на існуючу дійсність» – С. Журавель, Н. Кудикіна [23, с. 50];

– «специфічна пізнавальна спрямованість особистості» – О. Миронов [46, с. 79];

– «схильність звертати увагу на тих чи інших об'єктів і розуміти їхні бажання» – Л. Коваль [34, с. 92];

– «концентрація, забарвлена позитивними емоціями» – Н. Криволапова [39, с. 47].

– «емоційне усвідомлена, вибірккова спрямованість особистості, звернена до предмета й діяльності, пов'язаної з ним, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів цієї діяльності» – О. Киричук [30, с. 22].

Узагальнюючи характеристику пізнавального інтересу, ми, спираючись на визначення поняття «пізнавальний інтерес» О. Киричука, у контексті нашого дослідження трактуємо пізнавальний інтерес молодшого школяра, як

активне емоційне-пізнавальне ставлення до світу, прагнення до проникнення в природу явищ, наявність знань у певній галузі, як вибіркоче, активне й емоційне-пізнавальне ставлення до діяльності, прагнення проникнути в сутність явища тієї сфери, яка викликає зацікавлення.

Проблема розвитку пізнавальних інтересів дитини розглядалася, вивчалася, та отримала своє обґрунтування у дослідженнях сучасних вітчизняних науковців (Н. Бібік, А. Боднар, Б. Друзь, О. Киричук, Н. Макаренко, О. Савченко, С. Шустваль та ін.), що допомогло розкрити методика формування пізнавального інтересу молодших школярів. До групи засобів стимулювання навчального інтересу за допомогою змісту навчального матеріалу вітчизняні науковці відносять наступні стимули: новизна змісту навчального матеріалу; ознайомлення учнів з сучасними науковими досягненнями; збагачення програмного матеріалу додатковою інформацією; оптимальне поєднання творчих та репродуктивних завдань.

Науковці зазначають, що рушійною силою пізнавального інтересу є уява і думка, що дозволяють молодшому школяреві зрозуміти та передбачити результати, надихають на прагнення наполегливості та незалежності. Важливим інструментом формування пізнавального інтересу молодших школярів є підвищення ефективності засвоєння знань засобами, спрямованими на розвиток системного мислення, активізації пізнавальної діяльності [4; 7; 18; 71].

Дослідженню питань формування пізнавального інтересу молодших школярів присвячено багато досліджень сучасних науковців – представників психології (І. Баклицький, В. Кутішенко, Н. Пашко, Л. Сапунова та ін.), які зазначають, що пізнавальний інтерес є однією з характеристик емоційної сфери особистості, тому вплив на емоційну сферу молодшого школяра стимулює формування його пізнавального інтересу.

Розглядаючи розвиток пізнавальної активності учнів в освітньому процесі початкової школи, науковці вважають проблему формування пізнавального інтересу психолого-педагогічною, підкреслюючи значення

продуманої системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів шляхом використання в освітньому процесі початкової школи: елементів самонавчання учнів, розв'язування ними все більш складних пізнавальних завдань, організації пошукової діяльності, стимулювання проблемних підходів до вивчення програмового матеріалу важливим засобом формування пізнавального інтересу молодших школярів [1; 41; 51; 59].

Інтереси молодших школярів характеризуються міцно вираженим емоційним ставленням до того, що особливо яскраво, ефектно розкрито в змісті знань: інтерес до захоплюючих фактів, до описів явищ природи, подій, історії, спостереження разом з вчителем породжують прагнення нових знань. Це дає підстави стверджувати, що пізнавальний інтерес молодших школярів досить широкий, і, в значній мірі, залежить від обставин, умов навчання, від особистості вчителя. Збагачення кругозору молодших школярів вносить в їх пізнавальні інтереси зміни.

Так, В. Кобаль стверджує, що «інтелектуальна, волюва і емоційна складові пізнавального інтересу складають не його частини, а єдине взаємопов'язане ціле. Ядром пізнавального інтересу є розумові процеси. Пізнавальний інтерес – це не будь-який інтерес до об'єкта пізнання, це інтерес, пов'язаний з ядром пізнавальної діяльності» [31, с. 20].

Таким чином, пізнавальний інтерес є не просто інтересом до предметів – це інтерес до вивчення невідомого, який може виявлятися в запитаннях молодших школярів, їх емоційних реакціях на предмети пізнання тощо. Як стверджує Н. Бібік, «пізнавальний інтерес ефективним засобом успішного навчання, необхідною умовою досягнення позитивних результатів і найважливішою мотивацією пізнавальної діяльності людини. Мотив надихає учня шукати істину і допомагає оволодіти застосуванням досвіду пошуку в новій справі [3].

На мотиваційну складову пізнавального інтересу вказують вітчизняні педагоги і психологи (Ю. Іванова, Л. Назарець та ін.), наголошуючи, що лише спонукальний мотив може зробити навчальний предмет цікавим і стати

«полем цілей учня». Пізнавальна діяльність не обмежується звичайною для дитини інтенсивністю розумових і фізичних зусиль – вона визначається наполегливістю, яка відображається у ставленні молодшого школяра до змісту та процесу навчальної діяльності, що виражається в її цілеспрямованості.

Як зазначає Ю. Іванова, у більшості існуючих досліджень пізнавальні інтереси розглядаються так само, як й загальні інтереси, тобто особистісні орієнтації або схильності, пов'язані з особистими потребами, проте пізнавальний інтерес – це «особливий вид інтересу, ключовим аспектом якого є сам процес пізнання з усіма його особливостями» [27, с. 34].

Серед засобів формування пізнавального процесу молодших школярів сучасна дослідниця Л. Назарець називає «взаємодію учасників під час навчального процесу, особистісно-орієнтоване, імітаційні навчальні ігри, підвищення інтенсивності навчання» [47, с. 81].

Отже, жодне дослідження формування пізнавального інтересу не буде повним, якщо ми не звернемо увагу на стимулювання пізнавального інтересу. В наукових дослідженнях автори відстоюють різні позиції щодо роботи в цьому напрямку, більшість з яких стосується вибору оптимального формату та методів організації навчання.

Формування пізнавального інтересу школярів на різних етапах вікового розвитку має свої особливості. Так, у молодшому шкільному віці він не завжди локалізований, залежить від навчального досвіду учнів, від зовнішніх факторів, розвитку процесів мислення і характеризується сильно вираженим емоційним відношенням.

Виховання активного ставлення до знань, до навчання неможливе без інтересу до пізнання, саме тому теоретики і практики – педагоги і психологи прийшли до усвідомлення необхідності формування пізнавального інтересу учнів, починаючи з молодшого шкільного віку.

У психолого-педагогічній літературі виділяють наступні засоби та форми стимулювання розвитку пізнавального інтересу молодших школярів, які можна поєднати у три групи:

- 1) за допомогою змісту навчального матеріалу [32];
- 2) у процесі організації навчальної діяльності [29];
- 3) через встановлення педагогічно доцільних взаємовідносин між учасниками освітнього процесу [37].

Пізнавальний інтерес як важливе особистісне утворення та характеристика освітнього процесу – завжди у центрі уваги педагогів. Він розглядається як рушійна сила активізації навчання, розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів, важливий напрям підвищення ефективності освітньої діяльності. Формування пізнавального інтересу молодших школярів є складним завданням педагогів початкової школи, вирішення якого передбачає врахування мотивації, вікових та індивідуальних особливостей учнів, стану пізнавальної діяльності, вибір ефективних методів та засобів навчання.

Молодший шкільний вік – це період глибокого та насиченого розвитку пізнавальних процесів (сприйняття, мислення, пам'яті, уяви), а також пізнавального інтересу.

Проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів є однією з найважливіших проблем сучасної початкової освіти. Сучасний здобувач початкової освіти сприймається не як споглядач і пасивний слухач, а як активний учасник освітньої діяльності – у нього має бути сформоване бажання, здатність і вміння самостійно здобувати знання та оперувати ними, проявляти творчий підхід до освітньої діяльності.

Аналіз навчальної літератури показує, що проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів була актуальною у науковій думці минулих часів й не втратила своєї актуальності сьогодні, сучасними науковцями знайдено нові методи та продовжується пошук ефективних організаційно-методичних підходів до формування пізнавального навчального інтересу молодших школярів.

1.2. Завдання та психолого-педагогічні особливості формування пізнавального інтересу молодших школярів

Сучасна школа покликана підтримувати здатність учня до саморозвитку, починаючи з початкової освіти, адже саме на початку шкільного навчання виявляються задатки і здібності до певних видів діяльності, моральні переконання і закладаються основи особистості молодшого школяра.

Одним із стратегічних завдань початкової освіти в Україні, згідно з Державним стандартом початкової освіти, Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, концепції «Нова українська школа» є формування освіченої, творчої особистості, яке можливе лише за умови наявності у молодших школярів стійкого інтересу до знань, зацікавленості, що виникає в процесі залучення учнів до активної та самостійної діяльності, перетворення їх у суб'єктів цієї діяльності [25].

В умовах Нової української школи, найактуальнішим завданням сучасної початкової освіти є становлення пізнавальної сфери молодшого школяра, як цілеспрямованої розумової активності та інтелектуальної рефлексії освітньої діяльності. Удосконалення освітнього процесу в початкових класах багато в чому залежить від того, як буде підтримуватись і розвиватись у молодшого школяра пізнавальний інтерес, інтерес до навчання та пізнання навколишнього світу, як буде формуватися його пізнавальна активність [48, с. 65].

Пізнавальний інтерес є самооцінною сутністю людини, без якої вона перестає бути особистістю. Пізнавальний інтерес – це особливий вид інтересів, що являє собою важливу спонукальну силу до навчання, до оволодіння основами наук, це – важливий засіб навчання і ланка системи диспозиції особистості, її потреб та основи соціальних установок, ціннісних орієнтацій і мотивів, що матеріалізуються у вибіркового ставленні особистості до навколишнього світу та до самої себе.

У сучасному тлумачному словнику української мови сутність поняття «пізнавальний інтерес» визначають як «інтегральне утворення особистості, котре має складну структуру та охоплює психічні процеси (інтелектуальні, емоційні, регулятивні), об'єктивні та суб'єктивні зв'язки людини зі світом» [64, с. 416].

На думку О. Скрипченко, пізнавальний інтерес, «як двигун активізації діяльності пізнання є одним із головних у цьому процесі. Інтерес, як потреба – потреба, яка у психологічному аспекті пов'язана з мотивом пізнавальної діяльності. Пізнання – це безкорисливий процес, який відбувається заради істини, і в його основі лежить потреба в пізнанні, яка не має прагнення отримати зиск. Інтерес пов'язаний з увагою до чогось значного, що є спонуканням людини до діяльності». Таким чином, пізнавальний інтерес – це «емоційне усвідомлена, вибіркова спрямованість особистості, яка звернена до предмета й діяльності, пов'язаної з ним, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів цієї діяльності» [61, с. 305].

Як вважають З. Огороднійчук і О. Скрипченко, пізнавальний інтерес формується й розвивається в діяльності і впливають на його розвиток «не окремі компоненти діяльності, а вся її об'єктивно-суб'єктивна сутність – характер, процес, результат» [49, с. 215].

У визначенні змісту пізнавального інтересу молодших школярів, вітчизняні науковці характеризували це поняття з трьох позицій:

1) засіб навчання, як дієвий інструмент вчителя, що скеровує увагу учнів та робить навчальний процес цікавим;

2) мотив навчання, як мотив, що переважає інші мотиви: престиж, досягнення, обов'язок);

3) якість особистості, яка виявляється у досягненні потрібного результату попри різноманітні обставини (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Зміст поняття «пізнавальний інтерес молодшого школяра»

Автор	Характеристика змісту поняття
Н. Бібік [4]	Інтегрована якість людини, що розкриває найбільш значущі її сторони (волю, інтелект, почуття). Пізнавальний інтерес має окреслені ознаки, які можна виміряти та керувати цим процесом. Він відбиває найбільш значущі сторони внутрішнього розвитку людини (волю, інтелект, почуття) і визначається об'єктивними умовами появи і розвитку.
Н. Волкова [11]	Бажання учня дізнатися щось нове, зрозуміти невідомі факти, властивості предметів, явищ навколишньої дійсності, прагнення вникнути в їх зміст, віднайти причинно-наслідкові зв'язки.
О. Савченко [56]	Бажання до пізнання, яке проявляється в активному вибіркового ставленні учня до вивчення змістових ознак, властивостей предметів, способів діяльності.
Г. Щукіна [75]	Складне ставлення особистості до явищ навколишньої дійсності, предметів, через яке демонструється бажання до ретельного вивчення, пізнання істотних властивостей.
О. Миронов [46]	Комплексна якість особистості, що впливає на здатність розширювати пізнавальний кругозір, переносити активне пізнання з одного об'єкта на інший, що виявляється в активному пізнанні.

Як вважають дослідники Н. Олесь, М. Моклюк, характеристиками інтересу є: емоційна привабливість предмета та усвідомленість значимості предмета. Інтерес висловлює загальну спрямованість особистості та охоплює всі психічні процеси. Характерними рисами пізнавального інтересу є: зв'язок з потребою людини в пізнанні, в орієнтуванні у довкіллі; розвиток інтересу до пізнання починається у ранньому дитинстві; пізнавальний інтерес є єдність об'єктивного (явлення дійсності, на які він спрямований) та суб'єктивного (значимість пізнавальної діяльності для суб'єкта); зв'язок із позитивним ставленням до предмета пізнання [50, с. 82]; 3. Огороднійчук пропонує класифікувати пізнавальні інтереси молодшого школяра за критеріями – стійкістю, спрямованістю, рівнем дієвості (Табл. 1.2).

Класифікація пізнавального інтересу [49]

Критерій	Вид пізнавального інтересу
Стійкість	Ситуативний інтерес (виникають як реакція на щось нове, коли молодший школяр ще не має стійкого інтересу).
	Стійкий інтерес (перетворення епізодичного переживання на емоційне-пізнавальне ставлення до предмету, яке підштовхує молодшого школяра до пізнання ними знань).
	Інтерес-ставлення (спрямованість особистості, яка змінює сенс життя молодшого школяра під впливом пізнавального інтересу).
Спрямованість	Безпосередній інтерес (інтерес до самого процесу діяльності – процесу пізнання або змісту навчального матеріалу).
	Опосередкований інтерес (до результату діяльності – до оволодіння певними знаннями, навичками).
Ступень дієвості пізнавального інтересу	Пасивний інтерес (дитина лише сприймає об'єкт).
	Активний інтерес (формує розвиток особистості, характер та здібності).

Важливим, у світлі дослідження проблеми формування пізнавального інтересу молодших школярів, є питання про структуру пізнавального інтересу, основні компоненти якого, як вважає О. Киричук, «потім можуть слугувати основою для оцінки рівня його розвитку молодшого школяра» [30, с. 27].

В якості основних компонентів структури пізнавального інтересу молодшого школяра Б. Житник виділяє: інтелектуальний, вольовий, емоційний і поведінковий. Інтелектуальний компонент, на думку науковця, виражається «в зосередженості пізнання об'єкта, у прагненні проникнути в його сутність і характеризується дослідницькою спрямованістю у процесі навчальної діяльності, прагненням орієнтуватися в нових ситуаціях і знаходити рішення навчальних завдань»; емоційний – як «афективно-позитивне ставлення до об'єкта, що виражається через зацікавленість,

захоплення, допитливість тощо і різняться за змістом, силою та глибиною почуттів; для вольового компоненту характерна «здатність зосереджуватися на об'єкті, прагнути до досягнення поставлених цілей». Поведінковий компонент передбачає «інтерес до заняття, що базується на позитивному ставленні до предмета діяльності, що відображається в ступені наполегливості учнів у вивченні певної галузі та подоланні труднощів» [21, с. 11]. Поступово в учня формується розуміння управління власною поведінкою і свідомої постановки цілей, що також свідчить про формування інтересу.

Дослідники (Л. Вишневська, М. Зозуля, Н. Котелянець та ін.) виділяють такі компоненти структури пізнавального інтересу: пізнавальна самостійність, пізнавальна активність і дисциплінованість, або «навченість з предмету» [10; 26; 36]. Трактуючи пізнавальний інтерес, як комплексну якість особистості, сучасні науковці (Ю. Дудник, Н. Левчук, Л. Мар'яненко та ін.), відзначають наявність у структурі пізнавального інтересу наступних компонентів: когнітивно-мотиваційного (мотивації та компонентів стимулювання) – сукупності навчальних потреб, цілей і мотивацій, потреби в пізнавальній діяльності; змістовно-діяльнісного компонента – пізнавальна самостійність, прагнення до співпраці тощо; емоційно-оцінні компоненти – наявність емоційних реакцій та мисленнєвих здібностей [19; 44].

Крім виділених компонентів, Г. Коберник визначає низку критеріїв оцінки ступеня сформованості пізнавального інтересу: стійкість пізнавальної мотивації до навчання; особистісна важливість вивчення предмета; первинність дослідницької діяльності; пізнавальна активність і пізнавальна самостійність учнів, бажання працювати в команді, емоції учнів, бажання пояснювати свої успіхи та невдачі внутрішніми причинами [32, с. 117].

Спираючись на трактування структури пізнавального інтересу вітчизняними науковцями, у світлі нашого дослідження, ми визначили узагальнену структуру пізнавального інтересу молодшого школяра, відобразивши критерії і показники сформованості в нього пізнавального інтересу (Рис. 1.1).

Рис. 1.1. Структура пізнавального інтересу молодшого школяра

Формування пізнавального інтересу здійснюється поетапно – у залежності від того, яке ставлення учня до навчального предмета та до рівня впливу (Рис. 1.2):

- етап цікавості, як початкова та первинна фаза ставлення до чогось, цікавість викликана зовнішніми незвичайними, непередбачуваними обставинами, які ненавмисно привертають увагу – це спрямованість, але аж ніяк не справжня жага до знань, у той же час ця стадія може слугувати пусковим механізмом для розвитку пізніших пізнавальних інтересів;

- етап допитливості – на цій стадії виникає бажання вийти за межі відомого й активно діяти у пошуку нової інформації; крім того, є переживання несподіваних емоцій, радість пізнання, й цінною рисою характеру, яка сприяє розвитку особистості, може бути допитливість;

- етап пізнавального інтересу, який проявляється як пізнавальна активність, де пізнавальна мотивація домінує над загальною структурою мотивації – все це сприяє формуванню прагнення до глибокого вивчення фундаментальних зв'язків між явищами, розуміння їх закономірностей;

- етап інформаційного інтересу, де теоретичні питання використовуються як засоби пізнання – це вищий творчий рівень для представлення людей як дійових осіб, суб'єктів.

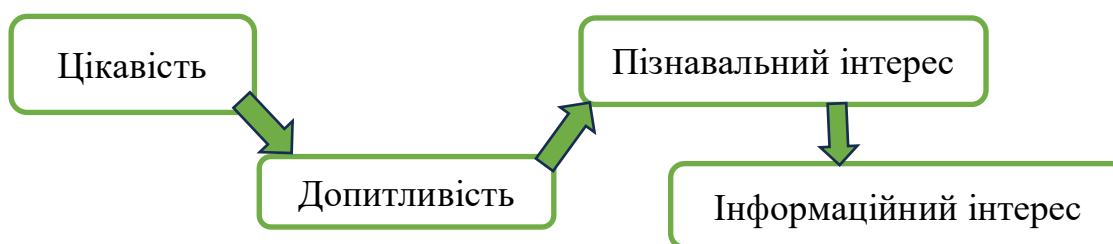

Рис. 1.2. Етапи формування пізнавального інтересу [75]

Таким чином, початковою стадією вибіркової спрямованості є цікавість, як зумовлений переважно зовнішніми чинниками процес, що одразу привертає увагу особистості.

Цікавість – це елементарний етап вибіркового ставлення, який зумовлений чисто зовнішніми, часто несподіваними обставинами, що привертають увагу молодшого школяра. Наприклад, у молодшого школяра цей етап може виникнути під час подання вчителем нової цікавої теми, демонстрування приладу тощо. Важливо відмітити, що елементарне орієнтування, зумовлене новизною ситуації, може і не мати великого значення у розвитку пізнавальних інтересів. На етапі цікавості учень задовольняється лише орієнтуванням, яке пов'язане із цікавістю того чи іншого предмета чи ситуації. Цей етап ще не виявляє справжнього прагнення до пізнання, але може послужити його початковим поштовхом.

Допитливість – як етап розвитку пізнавального інтересу, цілісна структура мотиваційно-сміслових та інструментально-стильових характеристик, які забезпечують сталість прагнень та готовність молодшого школяра до засвоєння нової інформації [42, с. 55]. Допитливість є важливою умовою успішності розумової діяльності, що відбувається з найменшими витратами енергії та втому; допитливість – це особлива форма пізнавальної активності, яка відрізняється низкою особливостей: достатньо інтенсивний вияв емоцій, зв'язок із орієнтовним рефлексом та орієнтовною діяльністю.

Розвиток допитливості можливий за умови демонстрації учневі суперечливих фактів, що спонукають його до пошуку причин цих протиріч [9, с. 371].

В роботі з формування пізнавального інтересу молодших школярів дослідники К. Гончарук і Т. Тесленко пропонують враховувати три основні етапи: «орієнтовний, під час якого молодший школяр отримує мінімальні знання, уміння та пізнавальні засоби, які будуть задіяні в подальшій роботі; мотивуючий створюється загальний мотиваційний фон, тобто позитивне ставлення до предмету, що вивчається; формувальний учні включаються в спеціально організовану діяльність» [15].

Пізнавальний інтерес – це якість, яка визначається пізнавальною активністю, вибірковістю навчальних предметів; це мотив, пізнавальна мотивація; це своєрідна спрямованість молодшого школяра на пізнання навколишнього світу, що характеризується безперервним послідовним рухом, і сприяє переходу учня від незнання до знання, від менш повного до більш повного і глибокого проникнення у сутність явищ.

Для пізнавального інтересу характерні напруга думки, посилення волі, прояв почуттів, що ведуть до подолання труднощів у вирішенні завдань, до активних пошуків відповіді на проблемні питання; до бажання вирішити проблемне питання; у центр уваги молодшого школяра стає не діяльність, а питання чи проблема. Пізнавальний інтерес зазвичай проявляється в усвідомленні причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей, у виявленні загальних принципів предметів та явищ, що діють у різних умовах [3].

Інформаційний інтерес пов'язаний з бажанням до розкриття складних завдань та проблем, які є цікавими для учня та застосування їх для пізнання, і продиктований як бажанням пізнати складні теоретичні питання та проблеми конкретної науки, так й їх використанням як інструменту пізнання. Інформаційний (теоретичний) інтерес – це етап активного впливу особистості на навколишній світ, на його перебудову, який безпосередньо пов'язаний із світоглядом особистості, з її переконаннями у силі та можливостях знань.

Спираючись на погляди науковців двадцятого століття та аналізуючи пізнавальний інтерес як рушійну силу, фактор активізації навчального процесу, сучасні науковці (Л. Назарець, Л. Сидоренко, Н. Щербакова та ін.) виокремлюють рівні його формування: нижчий, елементарний рівень пізнавального інтересу, що виявляється у посиленій увазі учня до фактів, діях за зразком; другий з характерними проявами зацікавленості у причинно-наслідкових зв'язках, бажання встановити їх самостійно; вищий рівень пізнавального інтересу з проявами інтересу до складних творчих завдань [47; 60; 73].

У психологічному аспекті пізнавальний інтерес визначається низкою науковців (М. Кохан, Н. Новосельська, О. Скрипченко, Т. Торчинська та ін.), як активна пізнавальна спрямованість, що пов'язана з емоційно позитивним ставленням до пізнання предмета, з радістю вчення, з подоланням складнощів, створенням ситуацій успіху, із самовираженням та самоствердженням особистості, що розвивається. Психологічні процеси, які включені до пізнавального інтересу, розуміються як такі, що мають особливі зв'язки та специфічні взаємини. Тобто інтерес – це сукупність багатьох психічних процесів, що задають особливу енергію діяльності, особливі емоційні стани особистості. Для розвитку пізнавальних інтересів необхідно безперервно спонукати дітей питаннями, завданнями, активними пошуками відповідей з метою проникнення вглиб предмета. Варіювання різних методів навчання, використання різноманітних підходів до організації навчальної діяльності школярів, що пробуджують їх самостійність у навчанні та позитивно впливають на пізнавальний інтерес [38; 61; 65].

Таким чином, пізнавальний інтерес зазвичай визначають як позитивне оцінне ставлення людини до її діяльності. Пізнавальний інтерес можна розглядати як один із значущих мотивів вчення, як стійку рису особистості і як ефективний засіб навчання. Розвиток пізнавальних інтересів відбувається поетапно.

Педагоги мають знати особливості, ознаки різних етапів розвитку пізнавального інтересу, вміти побачити у школярів найменшу іскру інтересу до будь-якого виду діяльності, створювати всі умови для того, щоб розпалити її і перетворити на справжній інтерес до науки, до знань.

На думку Н. Міщенко, пізнавальний інтерес виникає за допомогою наступних факторів: рівень розвитку дитини, (відповідно, її досвід та знання); методи подачі матеріалу. Специфічні особливості поведінки учнів у навчальному процесі та поза ним, а також особливості всього способу життя дітей є критеріями, показниками сформованості пізнавального інтересу. Розрізняють кілька етапів у розвитку даного феномену: переживання інтересу в епізодичній формі; емоційне-пізнавальне ставлення в стабільній формі; емоційне-пізнавальна спрямованість особистості – стійкий особистісний інтерес [45, с. 138].

Пізнавальний інтерес як засіб навчання стає надійним тільки в тому випадку, якщо застосовувати його при розвиваючому навчанні, прокладаючи дорогу паросткам нового у розвитку учнів, який відкриває його перспективи. Цікавість пов'язана з цікавими сторонами речей, явищ, процесів, що діють на школяра. У цій природі цікавості укладені надзвичайно значущі для пізнавального інтересу елементи, що можуть викликати почуття подиву, що є початком будь-якого пізнання.

Дослідниця Н. Єлфімова відзначила та виділила показники наявності інтересу до навчання у дітей у навчальній діяльності: «під час уроку беруть участь реакції, мімічні рухи учня – як учень діє у процесі, у вигляді коментарів, відповідей товаришів, питань вчителю щодо змісту матеріалу, готовності до виконання завдання; рухова активність учнів – чи відволікається учень від виконання навчального завдання, чи є стороння рухова активність чи поглибленість діяльністю; характерна реакція учня на закінчення уроку – прагнення з дзвінком залишити виконання розпочатого завдання чи навпаки, виконання завдання, незважаючи на зміну; за результатами діяльності учня –

за часом розв'язання завдання і за кількістю вирішених завдань протягом уроку» [20].

Ставлення до навчання як до досить серйозної суспільно-значущої діяльності відноситься до передумов виникнення пізнавального інтересу у дитини, що пробуджують здатні викликати інтелектуальну активність учня форми роботи.

Досліджуючи особливості педагогічної взаємодії між вчителем і учнями в сучасній початковій школі, О. Голюк і Н. Пахальчук вважають, що «вчителю початкової школи необхідно надати допомогу в усвідомленні молодшим школярем себе учнем, розуміння об'єктивної значимості пізнавальної діяльності, щоб вона придбала для нього особистісний сенс, тоді пізнавальний інтерес стане рушійною силою його поведінки. Це стає можливим у разі покладення в основі освіти розуміння суті досліджуваних явищ суб'єктами освітнього процесу, коли навчання та виховання будується через проникнення у свідомість молодшого школяра, коли відбувається перетин свідомостей вчителя та учня» [14, с. 15].

У такій освіті передбачається розвиток активної пізнавальної позиції у молодшого школяра, яка сприяє самостійному пошуку та застосування знань у життєвій практиці, виховання особистості, відкритої для сприйняття та осмислення нового знання, здатної надалі реалізувати свій інтелектуальний потенціал не тільки в рамках навчання у школі, а й у майбутньому в професійній діяльності.

На думку Т. Головань, пізнавальний інтерес стимулює пізнавальну активність учнів й тим самим спрямовує розвиток розумової, психічної та соціальної сфери особистості, створює умови для формування творчої навчальної діяльності учня. Пізнавальний інтерес є «рушійною силою змін у пізнавальній сфері учнів, переходу від обов'язку до внутрішньої потреби в процесі навчання. Цей інтерес має важливе значення для активізації навчання, виховання пізнавальної самостійності школярів, формування позитивного ставлення до процесу та результатів освітньої роботи й стає основою для

систематичного оновлення знань і вмінь у школі, майбутнього дорослого життя» [13, с. 16].

З метою дослідження факторів впливу на розвиток пізнавального інтересу молодших школярів Л. Шушора прийшла до висновку, що «створення позитивного ставлення до навчання, використання різноманітних методів та форм роботи, а також індивідуальний підхід до кожної дитини, є ключовими факторами успішного формування пізнавального інтересу молодших школярів». Основним джерелом розвитку пізнавального інтересу молодших школярів науковець називає «зміст підручників та організацію освітнього процесу. Кожне джерело має специфічні можливості, які впливають на розвиток пізнавальних інтересів»; важливим мотивуючим фактором – «новизна змісту, яка викликала орієнтовну реакцію учнів. Нові елементи, що вносяться в навчальний процес (нові факти, нові порівняння, нові аспекти передачі матеріалу, нові форми діяльності), завжди відіграють свою спонукальну роль» [72, с. 12].

У молодшому шкільному віці найважливіші новоутворення виникають у всіх сферах психічного розвитку дитини: перетворюється і постійно розвивається інтелект, особистість, соціальні відносини. Беручи до уваги факт того, що провідну роль у цьому віці представляє навчальна діяльність, молодший школяр так само активно включається й до інших видів діяльності, у ході яких його нові досягнення удосконалюються та закріплюються у свідомості.

Психолого-педагогічна природа пізнавального інтересу молодшого школяра зумовлена розвитком різних складових: розвиток у діяльності пізнавальної потреби, мотивують фактором, який спонукає дитину до пізнавальної діяльності.

Факторами впливу на формування пізнавального інтересу молодших школярів науковцями зафіксовано: зміст навчального матеріалу, активна та пошукова розумова діяльність, оптимальне поєднання різних методів

навчання, варіювання використання форм роботи, рівень домагань учнів та інтенсивність навчання.

1.3. Шляхи використання медіа, як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів у практиці сучасної початкової школи

У педагогічних і методичних наукових джерелах, у практиці сучасної початкової школи розглядаються різні підходи до стимулювання пізнавального інтересу учнів в освітньому процесі початкової школи.

Основними факторами формування пізнавального інтересу молодших школярів є зміст навчального матеріалу та організація навчального процесу. Важливим мотивуючим фактором, як вважає Л. Шушора, виступає «новизна змісту, яка викликає орієнтовну реакцію учнів – нові елементи, що вносяться в освітній процес (нові факти, нові порівняння, нові аспекти передачі матеріалу, нові форми діяльності), завжди відіграють свою спонукальну роль» [72, с. 12].

Більшість досліджень в цьому напрямку стосується вибору оптимальних засобів формування пізнавального інтересу молодших школярів, до яких відносять: взаємодію учасників під час навчального процесу, особистісно-орієнтоване навчання, імітаційні навчальні ігри, підвищення інтенсивності навчання – Л. Вишневська, О. Довгаль [10; 17]; розв'язування учнями все більш складних пізнавальних завдань – В. Липник, Л. Шелестов [70; 75]; організацію пошукової діяльності учнів, стимулювання проблемних підходів до вивчення програмового матеріалу, звертаючи увагу на те, що проблемна ситуація є джерелом виникнення пізнавального інтересу, який знаходить у ній своє підкріплення і розвиток – Т. Форостюк, О. Шевцова [67; 69].

До основних методів та засобів формування пізнавального інтересу молодших школярів Н. Волкова відносить такі: «дискусія, диспут, метод включення учнів у ситуацію особистого переживання успіху у навчанні, в інші

ситуації емоційне-моральних переживань (радості, задоволення, здивування тощо), метод опори на здобутий життєвий досвід, метод пізнавальної, дидактичної, рольової гри та ін.» [11, с. 308].

Сучасні науковці (О. Жоржик, Л. Коваль, О. Пехота та ін.) віддають перевагу ігровим методам, як засобам формування пізнавального інтересу молодших школярів у практиці початкової школи, вважаючи гру одним з ефективних методів пізнання навколишнього світу, чинником, що сприяє підвищенню емоційного тону пізнавальної діяльності молодших школярів і може слугувати вихідним моментом у розвитку їх пізнавальних інтересів. Як зазначають О. Жоржик, О. Пехота, стимулюючий вплив гри обумовлений її особливістю – учня цікавить не результат гри, а самі дії та процес ігрової діяльності [22; 52]; Л. Коваль вказує на важливу особливість дидактичної гри – «чітко сформульовані, обґрунтовані, чітко позначені навчальні цілі та відповідні освітні результати характеризуються навчально-пізнавальною спрямованістю» [34, с. 92].

В сучасних умовах оновлення початкової освіти пошуки ефективних засобів формування пізнавального інтересу молодших школярів мають велике значення, оскільки в інформаційну еру дуже швидко старіє інформація, й необхідно націлювати молодшого школяра на уміння навчатися протягом всього життя, допомогою такого навчання стануть інноваційні технології з використанням медіа-засобів. Як зазначають міжнародні організації, зокрема Міністерство освіти і науки України, ЮНІСЕФ і Європейська комісія з питань освіти, медіапростір, у якому ми живемо, став невід'ємною частиною сучасного життя: сучасні діти з раннього віку занурюються в нього, що робить медіа-освіту важливим напрямом освітнього процесу й у початковій школі.

Термін «медіа» визначається, як система фізичних носіїв, що різняться за формою подачі інформації та способами її передачі, причому для комунікації необхідна наявність певного фізичного носія [64, с. 511]. Канадський вчений М. Маклюен вважає медіа «повідомленнями, які передаються через спеціалізовані канали з урахуванням їхнього змісту».

Процес комунікації охоплює такі складові: джерело інформації, зміст повідомлення, канал зв'язку та отримувач інформації [2].

Розглядаючи перспективні педагогічні технології в шкільній освіті, С. Бондар, враховуючи різноманітність медіа на початку XXI століття, наводить класифікацію медіа, як систем, що розподіляють об'єкти, явища чи поняття на групи за спільними характеристиками за двома основними категоріями: традиційні (друковані, телебачення, відео тощо), що не забезпечують зворотного зв'язку між автором та отримувачем інформації, і сучасні (інформаційні технології, Інтернет), які створюють можливість взаємодії між авторами та споживачами-користувачами [8, с. 104].

За класифікацією сучасних вчених (О. Волошенюк, І. Іванова, О. Каплій та ін.), медіа можна диференціювати за видами, способами сприйняття, місцем використання (групове чи індивідуальне), а також за функціональними напрямками (пізнавальні, виховні, екологічні). Такий підхід підкреслює можливості застосування медіа для освіти та соціальної інтеграції (Рис. 1.3).

Рис. 1.3. Класифікація медіа-засобів для формування пізнавального інтересу молодших школярів

Основна роль медіа полягає у посередництві між автором і отримувачем інформації, забезпечуючи її передачу через текст, звук, відео та інші формати. Як вважає В. Гутевич, «сучасні медіа охоплюють усі доступні технології для зберігання, передачі та зворотного зв'язку, що робить їх невід'ємною частиною освітнього процесу» [16, с. 53].

Дослідження сучасних вітчизняних науковців (О. Волошенюк, О. Ганик, О. Коваленко, С. Лупаренко, І. Старагіна та ін.) доводять, що вплив медіа на молодших школярів є значним і триває з дошкільного дитинства. Це ставить перед теоретиками та практиками низку питань щодо безпечного використання медіа в освіті, формування медіаграмотності, а також розвитку пізнавального інтересу здобувачів початкової освіти та їх пізнавальної активності в медіасередовищі [33; 43; 62].

Для формування пізнавального інтересу молодших школярів медіа на уроках використовують разом з ігровими та інтерактивними методами. Як зазначає С. Бондар, «психолого-педагогічні завдання ігрового формату уроку в початкових класах з використанням медіа передбачають: 1) дослідження нового матеріалу, формування вмінь і навичок, узагальнення та контроль знань; 2) розкриття творчих можливостей учнів; 3) колективне виховання, взаємодопомога у вирішенні проблем; 4) взаємонавчання – взаємозбагачення інформацією та навичками; 5) розвиток взаємної емпатії; 6) формування та відпрацювання практичних навичок; 7) використання всіх методів мотивації та спонукання учнів» [8, с. 75].

Під час уроку О. Стребна вважає за доцільне чергувати методи навчання – така «різноманітність спонукає школярів бути проактивними та мотивує їхню роботу з використанням медіа. Рольові ігри, дискусії, мозковий штурм, презентації, проектна діяльність, створення аудіовізуальних презентацій, робота в групах – все це може мотивувати учнів до вивчення навчального матеріалу» [63, с. 70].

Про прихильність дослідниці О. Пометун до думки щодо впливу використання медіа-засобів на формування пізнавального інтересу молодших школярів свідчить її висновок про ефективність використання презентацій на уроках в початкових класах: «можливість застосування кольору, графіки, анімації, звуку, можливість моделювання дозволяє відтворювати реальну обстановку діяльності, тим самим сприяючи підвищенню мотивації до навчання. Можливість учнів адаптувати подання навчальних завдань за рівнем складності, заохочення їх до прийняття правильних рішень, не вдаючись при цьому до зайвих суджень і оцінок, позитивно впливає на навчання» [53].

Завдяки поєднанню усного матеріалу, опорних конспектів з мультимедійними презентаціями активізується увага та навчально пізнавальна діяльність школярів, забезпечується оптимальне емоційне навчальне середовище створюються комфортні умови для запам'ятовування нового матеріалу.

Важко переоцінити роль інноваційних технологій у процесі формування пізнавального інтересу молодших школярів з використанням медіа. Наприклад, педагогічна технологія «Створення ситуації успіху» є засобом стимулювання пізнавальних інтересів в процесі організації та здійснення пізнавальної діяльності. Як зазначає Г. Ковтонюк, з педагогічної точки зору ситуація успіху – це цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності, як окремо взятої особистості, так й колективу в цілому. Педагогічна технологія «Створення ситуації успіху» допомагає долати труднощі, включає створення різноманітних видів радості, використання прийомів, за допомогою яких розгортається робота з різними категоріями учнів [35, с. 77].

Застосовуючи медіа-засоби для формування пізнавального інтересу молодших школярів, дослідники і педагоги-практики віддають перевагу методам самостійної роботи з медіа, як стимулятора пізнавального інтересу учнів, що обумовлена виконанням завдань вербального та сенсорного розвитку, враховуючи вікові можливості молодшого школяра.

Як показують результати психологічних досліджень (Л. Василенко, О. Киричук, М. Савчин та ін.), негативно на формування пізнавального інтересу молодших школярів впливають наступні фактори:

– неправильний підбір вчителями навчального матеріалу, що призводить до недо- чи перевантаження учнів; учні не навчаються методам самостійної роботи; низька самооцінка в учнів, яка формується ще до навчальної діяльності або в умовах школи; негативні приклади друзів, що мають вплив на дитину [58];

– вікові, статеві, індивідуальні та окремі індивідуально-типологічні особливості розвитку дітей (тип темпераменту, підвищена стомлюваність і знижена працездатність, особливості, негативне (байдуже) ставлення учня до вчителя або вчителя до учнів; непродуктивна навчальна діяльність; нерозуміння (неприйняття) мети навчання [30].

Для підвищення ефективності формування пізнавального інтересу та розвитку позитивного ставлення молодших школярів до навчання Т. Пономаренко рекомендує такі засоби з використанням медіа в освітньому процесі: «спеціальна організація освітньої діяльності, що реалізується шляхом створення навчальних проблемних ситуацій; доступність змісту навчального матеріалу, представленого вчителями в класі; використання ігрових елементів на занятті та подання цікавих матеріалів за допомогою медіа; постійно створювати та «підкріплювати» ситуації успішності навчання – наприклад, позитивна реакція на будь-який прояв відповідального ставлення дитини під час виконання навчальних обов'язків» [54, с. 60].

Більшість сучасних дітей, за статистикою, проводять час за комп'ютером або мобільним телефоном за прослуховуванням музики, спілкуванням у соціальних мережах та розвагами в комп'ютерні ігри. І не завжди той контент, до якого має доступ юна особа, є правильним і доцільним. Так, у Інтернеті можна знайти інформацію будь-якого змісту, в комп'ютерних іграх сцени насильства чи пропаганди нездорового способу життя, в соціальних мережах дитина може почати спілкування із людиною, яка може

мати не етичні наміри стосовно неї. Задача педагога полягає в тому, щоб мінуси цього перетворити на плюси. Тобто, скориставшись захопленням молодшого школяра, разом із розважальними показати освітні можливості комп'ютерних медіа засобів. Наприклад, мультимедійна презентація, як метод стимуляції пізнавального інтересу в учнів, стала сьогодні незамінним помічником для вчителя початкових класів. Сучасні методисти визначають переваги мультимедійних презентацій в освітньому процесі початкової школи.

Як зауважують сучасні науковці (О. Волошенюк, І. Іванова та ін.), молодші школярі повинні осмислювати й аналізувати медіапродукти, розвивати і виховувати культуру їх розуміння, навчитись розбиратися в достовірності інформації, яку вони несуть, усвідомлювати наслідки їх впливу на психіку і здоров'я людини. Отже, використовуючи на уроках інформаційно-комунікаційні технології в початкових класах, ми сприяємо формуванню пізнавального інтересу молодших школярів, не забуваючи про формування їх вибірковості у інтернет-контенті – їх медіаграмотності [12, с. 155].

На реалізацію цієї актуальної проблеми націлюють нормативні документи Нової української школи. У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що одним із завдань мовно-літературної освітньої галузі є формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення свого досвіду [25]. У типовій освітній програмі мовно-літературної галузі визначено змістову лінію «Досліджуємо медіа», якою передбачено сприймання простих медіатекстів, виявлення в них очевидних ідей та прихованої інформації, висловлення власного ставлення до медіаповідомлень і створення простих медіапродуктів [57].

Для реалізації задекларованих у нормативних документах завдань важливо визначити актуальні для учнів початкових класів медіапродукти, види роботи з ними і напрями їх використання в освітньому процесі. Наприклад, у типовій освітній програмі мовно-літературної галузі зазначено прості медіапродукти, які рекомендовано використовувати в процесі навчання

молодших школярів української мови: візуальні медіа (малюнок, світлина, комікс, колаж, книжка, журнал, газета), аудіальні медіа (звукзаписи, радіо), аудіовізуальні медіа (телевізійні програми, мультфільми, фільми), інтернет (комп'ютерні ігри, інтернет-ресурси для дітей), реклама у друкованих виданнях, на радіо та телебаченні.

Як зазначено у пораднику для вчителя «Нова українська школа», використання медіа на уроках в початковій школі спрямовано на формування навичок основних видів діяльності молодших школярів: 1) навичок сприймання медіапродуктів; 2) інтерпретація результатів сприймання, оцінка побаченого, почутого; 3) отримання знань про кожний засіб комунікації, його мову, засоби виразності; 4) творча діяльність на основі використання різних медіапродуктів, створення власного медіапродукту [48].

В освітньому процесі медіа є носіями інформації, що підвищують ефективність роботи педагога й сприяють пізнавальному розвитку молодших школярів, адаптуючи матеріал до сучасних дидактичних потреб.

Отже, більшість науковців відзначають позитивний вплив мультимедійного контенту на когнітивний розвиток молодших школярів – медіапростір формує інформаційне-психологічне середовище, що впливає на розвиток як особистості, так й соціальних навичок учнів початкових класів, педагогічно обґрунтоване використання якісного медіаконтенту здатне розвивати критичне мислення та формувати пізнавальний інтерес молодших школярів.

Традиційні медіа (друковані, аудіальні та аудіовізуальні) залишаються основними інформаційними ресурсами в початковій освіті. Друковані видання, такі як художні книги (казки, вірші) і довідкові матеріали (енциклопедії), знайомлять дітей з навколишнім світом, є чудовим матеріалом організації ігрових уроків. Інтерактивні формати, зокрема книжки-пазли чи говорячі абетки, залучають дітей до навчання через ігрові елементи та стимулюють інтерес до навчання. Аудіовізуальні медіа, до яких належать телебачення, відео та інтернет-контент, забезпечують інформативне та

естетичне виховання молодших школярів. Дитячі телеканали «Малятко», «Піксель» і «Плюс Плюс» пропонують освітній контент українською мовою, що сприяє розвитку національної свідомості та культури.

У той же час цифрові медіа (YouTube, блоги, онлайн-ігри) підтримують інтерактивне навчання, розвиваючи у молодших школярів пізнавальний інтерес, цифрову грамотність і критичне мислення. Слід зауважити, що у часи пандемії та військового стану ці медіа стали важливими для дистанційного навчання, а віртуальні тури дозволили дітям знайомитися зі світом через панорамні мультимедійні подорожі. Українські додатки «Мишача абетка» та «Кумедні тварини» навчають першокласників не забувати абетку, вчитися бігло читати, швидко і правильно рахувати та глибше знайомитися з навколишнім світом, а «Khan Academy Kids» забезпечує інтерактивне вивчення математики та іноземних мов. Такі додатки формують у молодших школярів пізнавальний інтерес і когнітивні навички.

Рекомендації для вчителів початкової школи включають використання інтерактивних посібників: «Казкар онлайн», веб-квестів та камер для спостережень, що заохочує молодших школярів до навчання, формує у них пізнавальну потребу, всебічно розвиває дітей. Доповнена (AR) і віртуальна реальність (VR) сприяють глибшому розумінню молодшими школярами навчального матеріалу. На думку Т. Пономаренко, AR та VR розвивають пізнавальний інтерес молодших школярів за допомогою інтерактивних 3D-зображень: «віртуальна реальність дозволяє дітям проводити безпечні експерименти та відвідувати віртуальні музеї, підвищуючи їхню мотивацію до пізнання» [54, с. 71].

Сьогоднішнє життя важко уявити без медіа, які проникли в усі сфери людської життєдіяльності, зайнявши вагоме місце в інформаційному спілкуванні між людьми, навчанні, вихованні, соціалізації дітей та молоді та впливаючи на формування свідомості та життєвих цінностей особистості, як позитивно, так й негативно. Важливим завданням педагогів є навчити молодших школярів оцінювати медіапродукти і адекватно реагувати на них.

Висновки до першого розділу

Пізнавальний інтерес є одним з видів особистісних інтересів – він пов'язаний з процесом пізнання, який характеризується прагненням проникнути в сутність явищ, пізнанням теоретичних, наукових основ певної галузі знань, відносно стійким прагненням до постійного глибокого й ґрунтовного їх вивчення.

Пізнавальний інтерес молодшого школяра виступає потужним активатором, стимулятором навчальної діяльності, реальних предметних, навчальних, творчих дій і життєдіяльності учня – загалом. Наявність в учнів стійких пізнавальних інтересів забезпечує активну, творчу діяльність учнів у процесі оволодіння знаннями і способами діяльності.

Пізнавальний інтерес не є вродженою стійкою властивістю особистості молодшого школяра, а формується у процесі освітньої діяльності і життя під впливом умов і факторів, які сприяють його виникненню й поглибленню. Саме цим й обумовлюється необхідність його формування та стимулювання в учнів початкової школи, яке здійснюється за допомогою використання в освітньому процесі різних засобів – ігрових та інтерактивних методів, інноваційних технологій, медіа-засобів; створення ефекту здивування й емоційного захоплення; збагачення програмного матеріалу додатковою інформацією; оптимальне поєднання творчих та репродуктивних завдань; стимулювання пізнавального інтересу через ефект незавершеності; використання методів змагання та заохочення, створення ситуації успіху на уроці тощо.

Дуже важливим у процесі формування пізнавального інтересу молодших школярів є проведення вчителем початкових класів спостережень, моніторингу навчальних досягнень учнів для визначення ефективності того чи іншого методу в освітньому процесі та його впливу на формування пізнавального інтересу, активізації пізнавальної потреби, появи в них допитливості, пізнавального та інформаційного інтересу.

Використання медійних засобів в освітньому процесі початкової школи робить уроки динамічними, яскравими, набагато результативнішими, різноманітними за жанрами: медіа-уроки, самодиктанти, віртуальні дошки, карти пам'яті, тестові завдання, медіа-проекти, творчі презентації, віртуальні екскурсії, медіа-експресії тощо. Такі уроки сприяють формуванню у молодших школярів пізнавального інтересу, розвивають креативне мислення, навчають по-іншому сприймати навчальний матеріал, повніше й точніше висловлювати свої думки, проявляти власні індивідуальні здібності, долати певні труднощі в навчальній діяльності, самостійно будувати творчий процес, сприяє додатковій освіті, спонукає до кмітливості, привчає до самостійності у розв'язанні навчальних завдань й, навіть вирішенні життєвих проблем особистості.

Особливості використання медіа в освітньому процесі початкової школи зумовлені потенціалом сучасних медіа-технологій для формування пізнавального інтересу, гуманістичних цінностей особистості молодшого школяра, які стають необхідністю гармонізації загальнолюдських чеснот (милосердя, доброти, чесності, справедливості, гідності тощо); національних цінностей (формування громадянина-патріота, почуття національної гідності, збереження історичної пам'яті, традицій та ментальності українського народу); уміння спілкуватися та відстоювати власні погляди у подальшому житті.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕДІА

2.1. Виявлення критеріїв та показників і вивчення рівнів сформованості пізнавального інтересу в учнів сучасної початкової школи

Метою дослідження є перевірка ефективності системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа в освітньому процесі сучасної початкової школи.

Базою дослідження обрано треті класи Глухівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2 Глухівської міської ради Сумської області. Експериментом було охоплено 48 учнів 3-х класів; 8 вчителів; практичний психолог; 76 батьків. Дослідження тривало протягом 2023-2024 навчального року і здійснювалося у три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний.

Метою констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи є емпіричне дослідження рівнів сформованості пізнавального інтересу молодших школярів з використанням визначеного критеріально-діагностичного комплексу.

Завдання емпіричного дослідження.

- розробити критерії, показники та описати рівні сформованості пізнавального інтересу молодших школярів;
- дослідити стан сформованості пізнавального інтересу молодших школярів, визначивши рівні сформованості пізнавального інтересу в учнів 3-х класів сучасної початкової школи.

На констатувальному етапі було необхідно отримати вихідні дані, які слугують основою для розробки подальшого змісту експериментально-практичної діяльності з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа.

Відповідно до проведеного нами аналізу наукової літератури, що розкриває сутність пізнавального інтересу молодших школярів та шляхів його формування, О. Киричук розуміє пізнавальний інтерес, як «емоційне усвідомлену, вибірккову спрямованість особистості, звернену до предмета й діяльності, пов'язаної з ним, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів цієї діяльності» [30, с. 22].

Узагальнюючи характеристику пізнавального інтересу, ми, спираючись на визначення поняття «пізнавальний інтерес» О. Киричука, у контексті нашого дослідження трактуємо пізнавальний інтерес молодшого школяра, як активне емоційне-пізнавальне ставлення до світу, прагнення до проникнення в природу явищ, наявність знань у певній галузі, як вибірккове, активне й емоційне-пізнавальне ставлення до діяльності, прагнення проникнути в сутність явища тієї сфери, яка викликає зацікавлення.

Пізнавальний інтерес – це якість, яка визначається пізнавальною активністю, вибіркковістю навчальних предметів; це мотив, пізнавальна мотивація; це своєрідна спрямованість молодшого школяра на пізнання навколишнього світу, що характеризується безперервним послідовним рухом, і сприяє переходу учня від незнання до знання, від менш повного до більш повного і глибокого проникнення у сутність явищ.

Спираючись на трактування структури пізнавального інтересу вітчизняними науковцями (Ю. Дудник, Б. Житник, Н. Левчук, Л. Мар'яненко та ін.), у світлі нашого дослідження, ми визначили узагальнену структуру формування пізнавального інтересу молодшого школяра за компонентами: когнітивне-мотиваційний, емоційне-оцінний, змістовно-діяльнісний і етапи формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу засобами медіа – концептуально-цільовий, змістовий, технологічний, оцінювальне-результативний (Рис. 2.2), відобразивши критерії і показники сформованості в них пізнавального інтересу.

Відповідно до визначених компонентів обґрунтовано критерії (когнітивний, емоційне-оцінний, діяльнісний) та показники сформованості пізнавального інтересу молодших школярів (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1
Критерії та показники сформованості пізнавального інтересу учнів 3-х класів

Кри терії	Показники
Когнітивний	Потреба в інтелектуальних досягненнях, дослідницька спрямованість, здатність зосереджуватися на об'єкті, прояви інформаційного інтересу.
	Самостійність мислення, бажання віднайти власний підхід до розв'язання завдання. Уміння критичного мислення; здатність орієнтуватися у новій ситуації.
Емоційне-оцінний	Зацікавленість у процесі пізнання, привабливість певних фактів, явищ, потреба у додатковій інформації. Прояв позитивних емоцій у процесі пізнання, створення ситуацій успіху та радості, потреба ділитись новими враженнями, знаннями з іншими.
	Потреба у знаннях, тривалість і стійкість інтересу до вирішення пізнавальних завдань.
Діяльнісний	Сформованість навичок пізнавальної діяльності, прояв ініціативи та самостійності, концентрація способу реалізації задуманого, активність, ініціативність в постановці завдань і виборі способу реалізації задуманого.
	Наполегливість, цілеспрямованість пізнавальної діяльності, прагнення її завершеності. Спроби використання медіа як джерела інформації.

На основі виділених критеріїв, а також для аналітичної обробки результатів дослідження і отримання кількісних показників були виділені три рівня сформованості пізнавального інтересу молодших школярів: високий, середній і низький (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Характеристика рівнів сформованості пізнавального інтересу
молодших школярів

Рів-ні	Характеристика
Високий	<p>Виявляє потребу в знаннях, ініціативність, самостійність, наполегливість в досягненні результату, інтерес і бажання вирішувати пізнавальні завдання, що приносить їм радість, задоволення, гордість за досягнення. Вміє мислити самостійно і критично; виявляє інтерес до сутності явищ, їх суттєвих взаємозв'язків і закономірностей; здатний орієнтуватися в новій ситуації, бажає віднайти власний підхід до розв'язання завдання; вміє творчо використовувати раніше отримані знання в новій ситуації для розв'язання нових пізнавальних задач; прагне до подолання труднощів у складних задачах; завжди якісно виконує домашні завдання; повністю володіє прийомами пізнавальної діяльності, усні відповіді правильні, письмові роботи – на високому рівні). Перебуває в групі учнів, утвореній за високим рівнем підготовки до навчання.</p>
Середній	<p>Виявляє інтерес до накопичення інформації, в основі якої лежать факти, опис явищ; розуміє сутність явищ за допомогою вчителя; самостійна робота вимагає спонукання ззовні; нові завдання розв'язує під керівництвом вчителя; труднощі долає за допомогою; якість виконання домашніх завдань посередня; участь в обговоренні проблем – іноді; частково володіє прийомами пізнавальної діяльності, усні відповіді не завжди правильні, письмові роботи – на доброму рівні); зазнаючи труднощів, звертається за допомогою; потребує уточнення умов виконання, підказки, після чого прагне виконати завдання повністю. Пізнавальний інтерес наявний, але разом із дорослим. Перебуває в групі учнів, утвореній за середнім рівнем підготовки до навчання.</p>
Низький	<p>Виявляє епізодичний інтерес до ефектних і цікавих сторін явищ, інтерес до їх суті відсутній; самостійна робота уявна (списування з дошки, підглядання у підручник, часті відволікання); відсутні бажання долати перешкоди і інтерес до нових завдань; бездіяльний при виникненні труднощів (втрачає інтерес, негативні емоційні прояви); не виконує домашні завдання; не бере участь в обговоренні проблем; потребує поетапного пояснення умов, способу використання готової моделі. Усні відповіді неправильні, письмові роботи – на низькому рівні); перебуває в групі учнів, утвореній за низьким рівнем підготовки до навчання.</p>

З метою визначення рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів третього класу підібрано комплекс діагностичних методів: аналіз психолого-педагогічної літератури, спостереження за навчальним процесом, усне опитування, бесіди, анкетування, тестування за адаптованими методиками, що рекомендовані науковцями: «Інструктивно-методичні матеріали щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів» [28]; методики та рекомендації науковців (О. Стребна [63]; О. Савченко О [56]; Н. Бібік [3; 48]; Н. Єлфімова [20]; О. Волошенюк, І. Іванова [12]); «Методика з конвертами», «Пізнавальна активність молодшого школяра», «Пізнавальна самостійність молодшого школяра» А. Горчинської та ін. (Додаток А).

Так, методика на виявлення пізнавального інтересу передбачає написання невеличкого твору за обраною темою: Що я знаю про мову? Що я знаю про математику? Чим я люблю займатися? Який мій вихідний день? Методика «Що нам цікаво?» передбачає відповіді учнів на запитання: Що більше всього Вам подобається в школі? (спілкування; отримувати освіту; дізнаватися про щось нове; процес навчання; самостійна робота; щось інше). Який навчальний предмет найважливіший? Який навчальний предмет найбільш цікавий? Який навчальний предмет корисний для підготовки до життя? Методика «Вільні завдання» спрямована на виявлення наявного пізнавального інтересу і передбачає виконання учнями завдання з різних навчальних предметів (українська мова, математика, інформатика, читання, малювання, природознавство, фізкультура, музика), які діти обирають за бажанням. Виходячи з того, який предмет учень обрав для виконання завдання, визначаються наявні пізнавальні інтереси у молодших школярів.

Результати тестування з метою вивчення рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів 3-х класів відображено у таблицях Д2.3-Д2.4 (Додаток Б); кількісний аналіз показників рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів 3-х класів за результатами констатувального зрізу експерименту відображено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Кількісний аналіз показників рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів обох класів (за результатами констатувального зрізу експерименту)

Клас \ Рівні	Усього учнів	Високий		Середній		Низький	
		учнів	%	учнів	%	учнів	%
3-А (ЕК)	24	4	16,7	12	50	8	33,3
3-Б (КК)	24	5	20,9	12	50	7	29,1

За результатами констатувального зрізу експерименту (Табл. 2.5) побудовано порівняльну діаграму рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів обох класів (Рис. 2.1).

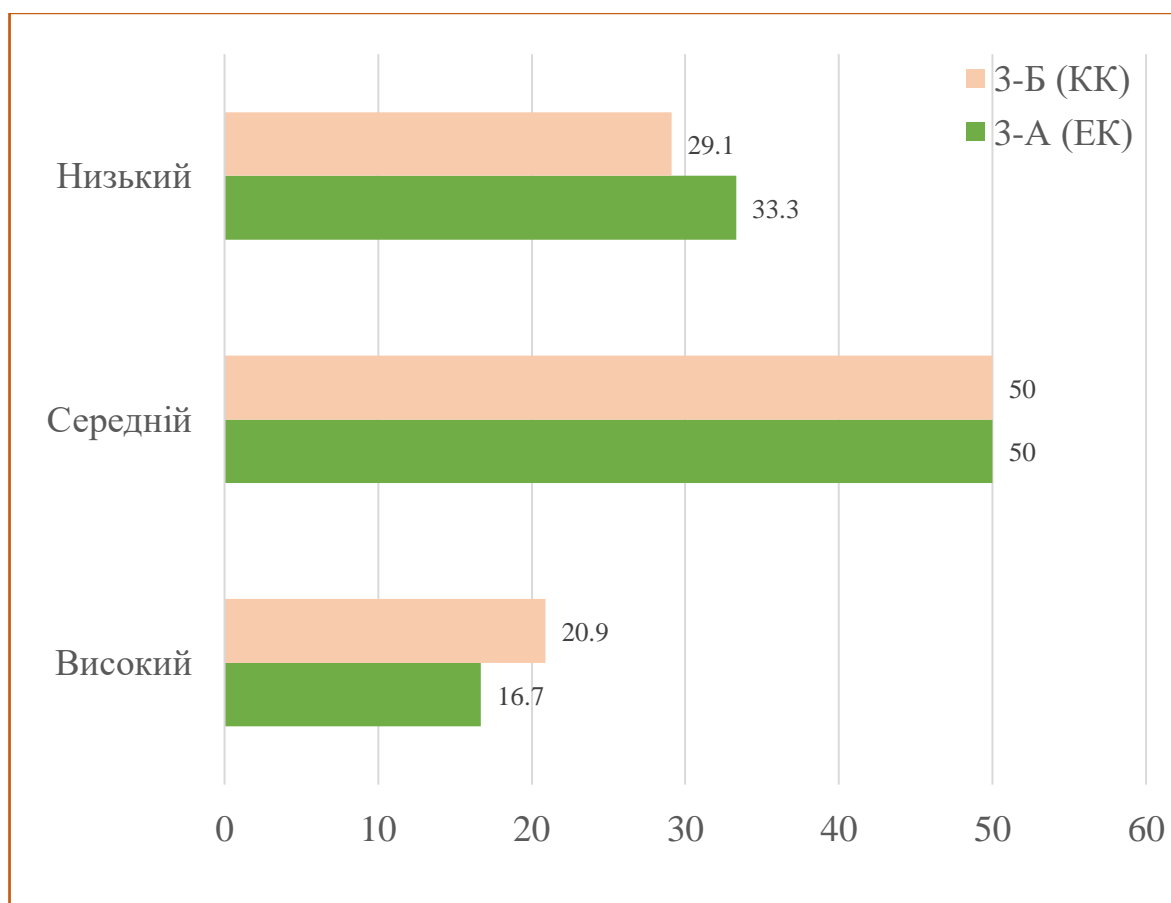

Рис. 2.1. Порівняльна діаграма показників рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів обох класів (за результатами констатувального зрізу експерименту)

Якісний аналіз результатів констатувальної діагностики демонструє такі показники сформованості пізнавального інтересу учнів за визначеними критеріями.

Результати методики, спрямованої на виявлення пізнавальних інтересів отримали наступні дані: тему про «Мій вихідний день» і «Чим я люблю займатися?» обрали 40% молодших школярів; «Що я знаю про математику?» – 20%; «Що я знаю про мову?» – 20%; інші навчальні предмети – 20%. За методикою «Що нам цікаво?», найбільш подобається в школі молодшим школярам: отримання знань (60%), дізнаватися про щось нове (%), спілкуватися «%», самостійна робота «%»; найважливішим предметом вважають: математику, українську мову, читання, природознавство, інформатику (1 учень), «те, чого немає» (1 учень); найцікавішим предметом у школі вважають: фізичну культуру, мистецтво, математику, інформатику «%», читання, українську мову, трудове навчання, малювання; корисним предметом для підготовки до життя вважають: основи здоров'я, математику. За виконанням завдання за методикою «Вільні завдання» пізнавальний інтерес учнів наявний до таких навчальних предметів: фізична культура, мистецтво, математика, читання, української мови, природознавства, інформатики, музики.

Для діагностики когнітивного критерію з відповідними показниками ми проаналізували досягнення учнів за перший семестр, результати вказують на те, що в обох класах переважають учні з середнім та низьким рівнем сформованості пізнавального інтересу за когнітивним критерієм.

Для діагностики емоційно-оцінного критерія з відповідними показниками проведено анкетування учнів. Більшість учнів позитивно сприймає навчання в школі, що свідчить про те, що учні початкових класів зазвичай виявляють інтерес до навчання. Найцікавішими уроками для більшості учнів виявилися: фізична культура, мистецтво, математика, українська мова, читання. Це пояснюється тим, що джерело бажання вчитися молодших школярів полягає в емоційному забарвленні думки, оскільки розум

дитини краще розвивається серед наочних образів, яскравих аналогій і порівнянь.

Серед переліку нетрадиційних форм уроків (уроки-ігри; квест-уроки; уроки-казки; інтегровані уроки; уроки-презентації тощо) обстежувані учні віддали перевагу: квест-урокам, подорожам, змаганням, казкам, іграм; жоден з учнів не відзначив такі типи уроків, як: дискусія, дослідження. Такий вибір молодших школярів є цілком вмотивованим, адже ігрова діяльність відповідає їх природним потребам, оскільки поєднує у собі елементи навчання, прикладної, репродуктивної та творчої діяльності, що дає змогу розвивати емоційну сферу дитини, її пізнавальні інтереси, інтелектуальні та духовні потреби. Очевидно, що молодші школярі люблять брати участь у тих видах навчальної діяльності, в яких найбільшою мірою вони можуть проявити творчість і винахідливість.

Для діагностики діяльнісного критерію з відповідними показниками, розробили систему ігрових завдань з використанням медіа та використали їх під час проведення уроків української мови, активно звертаючись до фольклорних творів (прислів'я, загадки тощо). Отримані результати дозволяють зробити висновок про те, що ігрові медіа-технології виконують активізуючу функцію, позитивно впливають на діяльність учнів, зокрема на ставлення до навчання, мотиви діяльності та пізнавальну активність учнів.

Узагальнені дані констатувальних зрізів на початковому експерименту показали, що більшість третьокласників в обох класах етапі Глухівської ЗОШ І-ІІІ ст. №2 Сумської області виявили за всіма критеріями переважно середній та низький рівні сформованості пізнавального інтересу (50%) і низький (33,3% і 29,1%); високий рівень (16,7% і 20,9%).

У межах констатувального дослідження з вчителями Глухівської ЗОШ І-ІІІ ст. №2 Сумської області ЗОШ було проведено анкетування та спостереження за освітньою роботою: акцент зроблено на розвитку їхньої професійної готовності до формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа. На жаль, більшість співрозмовників сприймають

медіа, як засіб організації освітнього процесу у дистанційному режимі, не використовуючи традиційні медіа (наочність, посилання на літературу тощо), відкидаючи комп'ютерні медіа, як засоби для формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Отже, загальний рівень сформованості пізнавального інтересу досліджуваних учнів третіх класів не відповідає суспільним вимогам, при цьому показники сформованості пізнавального інтересу в учнів 3-А класу гірші за показники учнів 3-Б класу.

Для проведення формувального етапу дослідження ефективності системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа в освітньому процесі 3-го класу етапі Глухівської ЗОШ І-ІІІ ст. №2 Сумської області 3-А клас обрано експериментальним класом; 3-Б клас – контрольним класом, де процес формування пізнавального інтересу молодших школярів здійснюватиметься за традиційною програмою.

2.2. Впровадження в освітній процес експериментального класу системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа

Мета експериментального навчання полягає у створенні системи роботи з формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу засобами медіа та перевірі її ефективності.

I. Провідна педагогічна ідея дослідження.

Гармонійне поєднання навчальної та ігрової діяльності з використанням медіа на уроках в експериментальному класі з метою формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Створення оптимальних умов для розвитку кожного учня як особистості, комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Створення сучасної педагогічної системи вчителя шляхом широкої інтеграції засобів медіа, інтерактивних, ігрових технологій та актуальних педагогічних підходів в освітній процес.

Широке використання в початковій освіті засобів медіа, що дають змогу зробити уроки яскравими та незабутніми, є невід'ємною частиною освітнього процесу.

II. Обґрунтування актуальності та перспективності дослідження.

Зумовлюється концептуальними положеннями та державними вимогами реформування освіти в Україні, спрямованими на гармонійний розвиток особистості молодшого школяра, формування пізнавального інтересу.

Постійно зростаючі вимоги до змісту й організації освітнього процесу в початковій школі потребують упровадження ефективних педагогічних підходів та інноваційних технологій.

Реалізація запропонованої системи роботи дозволяє підвищити рівень сформованості пізнавального інтересу, забезпечує емоційну задоволеність молодших школярів та якість педагогічного процесу.

III. Дидактичні функції. Серед головних дидактичних функцій, що мають бути реалізовані шляхом використання медіа в освітньому процесі, як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів визначено:

– пізнавальну (використання медіа, комп'ютерних технологій);
розвивальну (вдосконалення навичок та умінь, виявлення, розвиток потенційних можливостей, особистих потреб.);

– дослідницьку (можливість брати участь у роботі творчих пошукових груп, Інтернет-конкурсах; розвиток творчості);

– комунікативну (створення віртуальної єдності учнів під час обміну інформацією, можливість формувати власні позиції шляхом порівняння, оцінки різні поглядів).

IV. Принципи. Система роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа спирається на наступні принципи, які передбачають:

– принцип проблемності (лежить в основі формування пізнавальної діяльності) – створення проблемної ситуації шляхом послідовного ускладнення завдань, що змушує учня, ґрунтуючись на логіці, власному чи досвіді інших, формувати нові знання, як результат власної активності та пізнавальної діяльності;

– принцип дослідження проблем, що вивчаються, – пошуковий, творчий характер пізнавальної діяльності, несучи у собі елементи узагальнення та аналізу, дослідницьку спрямованість процесу вивчення явищ та проблем;

– принцип взаємонавчання – розвиток та застосування набутих і вже наявних знань та умінь, формування здатності до аналізу та узагальнення досліджуваних явищ (інформації, фактів), наявність творчого підходу у використанні цих знань, вміння робити висновки зі власних помилок;

– принцип наявності адекватності пізнавальної діяльності по відношенню до практичних завдань – максимальне наближення до реальної діяльності пізнавальної діяльності молодших школярів, що забезпечує перехід від теоретичного осмислення отриманої інформації до її практичного осмислення;

– принцип мотивації – наявність стимулу, що забезпечує пізнавальний інтерес молодшого школяра, бажання учня активної діяльності, (не примус з боку вчителя), спонукає вирішити проблему, пізнати нове, оскаржити або довести;

– принцип самонавчання – механізм самоконтролю та саморегулювання в процесі навчання, вимагає індивідуалізації пізнавальної діяльності, активне прагнення до поповнення та вдосконалення наявних знань шляхом самостійного вивчення за допомогою засобів медіа.

Вивчення наукової бази з теми дослідження дало змогу застосувати модель формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу засобами використання медіа в освітньому процесі сучасної початкової школи (Рис. 2.2).

Рис. 2.2. Модель формування пізнавального інтересу учнів ЕК засобом медіа в освітньому процесі початкової школи

В основу розроблення експериментальної системи роботи було покладено припущення, що формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу засобами медіа на уроках стане ефективним за таких умов:

- 1) змістове і методичне забезпечення формування пізнавального інтересу молодших школярів;
- 2) залучення молодших школярів до різних видів пізнавальної діяльності з використанням засобів медіа для формування їх пізнавального інтересу;
- 3) поєднання медіа-технологій з ігровими та інтерактивними на уроках з метою формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Сутність формування пізнавального інтересу молодших школярів з використанням на уроках медіа, як засобу, полягає у складній взаємодії і взаємовпливові найбільш вагомих складових організацій освітньо-пізнавальної діяльності з використанням медіа, які за ступенем впливу на учня знаходиться в такій послідовності: 1) зацікавленість, 2) допитливість, 3) пізнавальна потреба і 4) пізнавальна діяльність, як процес формування пізнавального інтересу особистості молодшого школяра.

Для реалізації визначених цілей системі роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа враховано три основні взаємопов'язані етапи формування пізнавального інтересу учнів: 1) етап аспектної (логіко-математичний чи мовленнєвий аспект) і комплексної (навчальної) підготовки до пізнавальної діяльності з використанням медіа (онлайн-гра, цікаве завдання тощо), спрямованій на емоційне залучення учнів до пізнавальної діяльності; 2) етап навчально-інформативної діяльності на основі застосування інтерактивних технологій в процесі вивчення певної теми на уроці; 3) етап проблемно-ситуативної пізнавальної діяльності, для якої характерним є виконання ігрових завдань з використанням медіа.

Методичне правильне використання різноманітних методів, форм і прийомів на уроках за різними темами забезпечує єдність дидактичної,

розвивальної і виховної мети освітнього процесу і формування пізнавального інтересу учнів початкових класів.

Очікувані результати від впровадження системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа:

- підвищення рівня сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального класу

- підвищення якості освітнього процесу, підвищення інтересу дітей до навчальних предметів; підвищення рівня мотивації, ініціативності, інтелектуального розвитку і пізнавальної активності;

- формування вміння аргументувати свою точку зору, знаходити альтернативне рішення проблеми;

- створення комфортних умов навчання, за яких учень відчуває успішність, свою інтелектуальну досконалість, що робить продуктивним сам освітній процес; забезпечення самовираження, самореалізації, розвиток гармонійної особистості з притаманними їй загальнолюдськими цінностями;

- вирішення питання щодо швидкості засвоєння матеріалу окремими учнями; розвиток творчості, підвищення рівня емоційної сфери молодших школярів;

- зниження перевтоми, психологічного перевантаження завдяки правильного дозування завдань і використання медіа та ігрових технологій; формування навичок орієнтуватися в потоці інформації; професійне зростання самого вчителя.

Для успіху та ефективності формування пізнавального інтересу молодших школярів, навіть не так важливо обрати певний медіа засіб, як виконати головне завдання – дидактично доцільне використовувати медіа засоби. Кожний вид медіа, інтерактивної чи ігрової технології, що застосовується на уроці, повинен відповідати певним дидактичним і методичним принципам: доступність, новизна, поступове зростання складності, врахування індивідуальних і вікових особливостей учнів, зв'язок інформаційної діяльності з іншими формами роботи на уроці. Покликані

полегшити навчання в початкових класах під час вивчення математики, письма, читання та інших предметів й інтерактивні комп'ютерні флеш ігрові вправи, інтелектуально-творчі завдання.

Система роботи передбачає організацію процесу формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу шляхом використання на уроках засобів медіа, інноваційних технологій та методів, спрямованих на розвиток показників за когнітивним, емоційно-оцінним і діяльнісним критеріями сформованості пізнавального інтересу молодших школярів:

– онлайн-завдання (завдання, закодовані в QR-кодi, пошук інформації в інтернеті, «Перевірте, наскільки добре ви відрізняєте вітальну листівку від рекламної»; «Перевірте, чи все вам зрозуміло в оповіданні «Чим корова не собака»); створення коміксу «Дружба», журналу для нової аудиторії, реклами періодики; творчі завдання-релаксації («Підберіть музику до твору, користуючись Інтернетом», «Виберіть фото, які найбільше підходять до вірша і придумайте назву»); онлайн-розповіді («Як створити мультфільм, трейлер до мультфільму» «Горщик-сміхотун», «Як приборкати дракона»); онлайн-ігри («Обчисли вирази і поринь у світ мультфільмів», рольова гра «Записуємо аудіокнигу», «Медіазнайко»; хмара тегів та ін. – засоби медіа;

– створення проблемної ситуації; метод проекту; інтерактивні методи («Мікрофон», «Дерево рішень», «Мозковий штурм», «Прес», робота в групах, робота в парах) та ін. – інноваційні;

– «Перевернутий клас», «Дешифрувальник», «Супер лото», «Диктор телебачення», Вправи («Крісло автора», «Вчимося переконувати» «Карусель») та ін. – ігрові (Додаток В, Г).

Метою формувального етапу є перевірка ефективності запропонованого організаційно-методичного способу використання на уроках української мови, літературного читання, математики, підчас проведення виховних годин тощо медіа, як засобу розвитку та формування показників сформованості пізнавального інтересу молодших школярів за визначеними критеріями – когнітивним, емоційно-оцінним, діяльнісним (Табл. 2.1).

За когнітивним критерієм ми звертали увагу на прояви і розвиток таких якостей: потреба в інтелектуальних досягненнях, дослідницька спрямованість, здатність зосереджуватися на об'єкті, прояви інформаційного інтересу, самостійність мислення, бажання віднайти власний підхід до розв'язання завдання, уміння критичного мислення, здатність орієнтуватися у новій ситуації, обираючи наступні медіа-засоби формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу.

В організації інтегрованого уроку літературного читання і української мови за темою «Написання інформаційної статті до газети на тему «Шкільне життя» ми використали метод проекту. Урок спрямований на навчання учнів добирати матеріал та писати замітки до газети; формувати уміння вдосконалювати власні висловлювання, доречно вживати слова чи речення відповідно до теми і мети, простежувати послідовність викладу; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати увагу, пам'ять, уміння формувати думку і формувати пізнавальний інтерес, самостійність, ініціативність, наполегливість, уміння критично мислити, уміння використовувати медіа, як джерело інформації; виховувати любов і повагу до слова, потребу читати газети і журнали.

На уроці використані ігрові завдання (довідкове бюро «Поштарик», гра «Складалочка», відтворіть шлях «Як до нас прийшла книга?»), інтерактивні методи (групова робота, «Мікрофон», «Мозковий штурм») та медіа-засоби: сюжетно-рольова гра-інсценування «Незнайко». На занятті учні вчилися писати інформаційну статтю зі шкільного життя, під час гри «Мікрофон» учні-журналісти брали інтерв'ю в 2-3 учнів, які розповідали зміст написаної статті; під час «Хвилинки ерудита» проведено «Мозковий штурм» з метою доведення значення назви газетного жанру «замітка», що сприяє розвитку дослідницької спрямованості пізнавальної діяльності молодших школярів, уміння самостійної і групової роботи, як і виконання завдань сюжетно-рольової гри-інсценування, яка містить завдання закодоване в QR-коді, а пошук інформації учні повинні шукати в інтернеті, редагувати та

створювати текст, опрацьовуючи складові частини замітки, складаючи пам'ятку «Як писати замітку до газети» та замітку до газети. Після виконання завдання кожна група складала презентацію роботи (Додаток В).

На виконання завдання розвитку та вдосконалення показників сформованості пізнавального інтересу за когнітивним та діяльнісним критеріями спрямована мета уроку математики за темою «Вправи на закріплення таблиць множення і ділення»: формувати пізнавальний інтерес, самостійність, ініціативність, наполегливість, уміння критично мислити, здатність досягати результату, уміння використовувати медіа, як джерело інформації; закріпити вивчені табличні випадки множення і ділення, вдосконалювати обчислювальні навички, уміння розв'язувати рівняння, задачі на кратне порівняння, розвивати уважність, логічне мислення; виховувати інтерес до вивчення математики.

Навчальні онлайн-ігри представляють унікальну можливість для молодшого школяра – можливість одночасно й грати, й пізнавати щось нове для себе. На занятті використовувались онлайн-ігри («Супер лото», «Обчисли вирази і поринь у світ мультфільмів»), інтерактивні методи (робота в парах, групова робота, при цьому в кожній групі забезпечувалась ноутбуком; розподіл учнів по групах здійснювався за допомогою різнокольорових яблук).

В експериментальному класі ми використовували інтерактивні технології, ігри та вправи, створені в онлайн-сервісі LearningApps.org., призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних предметних дисциплін, за допомогою яких учні можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу.

Так, онлайн-завдання щодо створення Хмари тегів – це візуальне подання списку категорій (або тегів, також званих мітками, ярликами, ключовими словами, тощо). За допомогою Хмари тегів ми записували тему уроку, використовували, як опорний конспект; давали завдання скласти речення або розповідь, використовуючи якомога більше слів з хмари; створити словникову хмару і поєднати прислів'я, або знайти слова

джерела інформації, обираючи наступні медіа-засоби формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу.

Проводячи в експериментальному класі інтерактивну гру за технологією «Карусель» з використанням мультимедійних технологій, як форму інтегрованого уроку української мови і інформатики, ми навчали учнів творчого застосування й добування знань; засвоєння навчального матеріалу, досягнення результатів формування пізнавального інтересу учнів. Технологія «Карусель» передбачає ефективний вид діяльності для одночасного включення всіх учасників в активну роботу з різними групами і застосовується для: обговорення будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежних позицій; збирання інформації за певною темою; інтенсивної перевірки обсягу й глибини наявних знань; розвитку вмінь аргументувати свою позицію. На занятті групам ставились такі завдання: підібрати фото до вірша і аргументувати відповідь; домалювати обличчя на фото (зробити злого героя добрим); розповісти, про що говорять діти на фото. Закодоване завдання в QR-кодах містило: після перегляду мультфільму домалювати останній кадр; з'ясувати, який кадр пропущений; скласти пазли; відтворити події мультфільму з перевіркою на моніторі (Додаток В).

Демонстрація учнями в ході роботи на уроці когнітивних, емоційних та діяльнісних якостей свідчить про ефективність засобів медіа для формування пізнавального інтересу молодших школярів.

На нашу думку, найефективнішими медіа-засобом для зацікавлення молодших процесом пізнання, як показника за емоційно-оцінним критерієм сформованості пізнавального інтересу молодших школярів, є QR-код (квадратна картинка, у якій закодована якась інформація), спеціальний вигляд полегшує читання закодованих даних за допомогою сучасних мобільних телефонів, оснащених камерами. На заняттях ... ми надавали завдання, закодовані у вигляді QR-кодів, тощо.

Створення коміксів, колажів, навіть мультфільмів, де діти через послідовність малюнків, зазвичай з короткими текстами, створюють певну

зв'язну розповідь. Елементарні складові – кадри, окремі картинки. На відміну від звичайного тексту комікс має ще й графічне представлення наданої інформації, особливою рисою якої є відсутність перенасичення завдяки обмеженій кількості тестової інформації.

У великих коміксах завжди присутній текстовий сценарій. Загалом, підготовка письмового сценарію сама по собі може стати цікавим навчальним завданням. Але навіть без нього все завжди починається із сюжетної лінії – фабули нашої історії. Вона складається з низки аспектів, в тому числі місця дії, персонажів і безлічі малих деталей, які надають їй оригінальності.

Застосування на уроці української мови за темою «Мій улюблений дитячий журнал (газета)» таких засобів медіа: електронні видання; закодовані завдання з QR-кодом; створення коміксу журналу для нової аудиторії, реклами періодики; онлайн-гра «Медіазнайко»; рольова гра «Записуємо аудіокнигу». онлайн-завдання; онлайн-розповіді та ін.) у поєднанні з інноваційними технологіями (гра «Дешифрувальник», метод «Прес»; робота в групах, робота в парах та ін.) дало ефект певної сформованості в учнів експериментального класу показників сформованості пізнавального інтересу за когнітивним та діяльнісним критеріями, а саме: прояви самостійності, ініціативності, наполегливості, здатності досягати результату, певних уявлень та навичок доречного використання медіа в школі; навичок інтернет-пошуку, роботи з віртуальними бібліотеками, пошуку книг за автором та назвою; навичок роботи з періодичними виданнями, бажання до пізнання нового, до читання дитячої преси, творчого застосування й добування знань; уміння складати розповідь з обґрунтуванням власної думки (Додаток В).

За емоційно-оцінним критерієм ми звертали увагу на прояви і розвиток таких якостей: зацікавленість у процесі пізнання, привабливість певних фактів, явищ, потреба у додатковій інформації; прояв позитивних емоцій у процесі пізнання, створення ситуацій успіху та радості, потреба ділитись новими враженнями, знаннями з іншими, потреба у знаннях, тривалість і стійкість інтересу до вирішення пізнавальних завдань, обираючи наступні

медіа-засоби формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу.

Потреби сучасного життя зумовлюють пошуки нових форм організації освітнього процесу в початковій школі, зокрема – уроків літературного читання. Використання на уроках літературного читання засобів медіа, комп'ютерних технологій та Інтернету є одним із інноваційних засобів вивчення літератури, який дозволяє стимулювати інтерес учнів до художніх творів і вивільнити чимало часу для творчої співпраці вчителя та учня. Звичайно, варто пам'ятати, що постійними компонентами у процесі літературної освіти школярів залишається літературний текст, як естетичне явище та діалог, організований учителем: художній текст–читач, читач–автор, художній текст–автор-читач.

Так, на уроці літературного читання за темою «Образ зими у творчості поета», після розповіді про життєвий і творчий шлях І. Франка («Крісло автора», гра «Диктор телебачення», «Мозковий штурм») ми застосовували групову роботу у виконанні творчих завдань за віршом І. Франка «Дивувалась зима»: учні малювали зиму (розкадрування); уявляючи себе в зимовому лісі, прослухавши музику, переглянувши відомі зимові пейзажі, складала акровірш; обирали найбільш відповідне до вірша фото і придумували назву, підбирали музику до вірша. Після виконання завдання учні дискутували про зиму, вірш, доводячи власну думку (метод «Прес», вправа «Вчимося переконувати»).

Така організація роботи на уроці сприяла підвищенню інтересу учнів до процесу пізнання поезії, привабливість засобів мистецтва народжувала в учнів потребу нових знань, додаткової інформації щодо поезії, літератури та творчості І. Франка; виконуючи завдання, учні виявляли позитивні емоції, переживаючи успіх та радість від мистецтва і власної творчості, в них виникала потреба ділитись новими враженнями, знаннями з іншими, потреба у знаннях, а, отже, й тривалість і стійкість інтересу до вирішення пізнавальних завдань (Додаток В)

Плідним для формування показників за емоційно-оцінним критерієм пізнавального інтересу учнів експериментального класу виявилось використання засобів медіа під час виховної години «Друг – це означає другий я!», яка проводилась у вигляді тренінгу. Створення міні-фільму «Дружба», у процесі якого учні-журналісти разом з «відеооператором» (учениця 5 класу) робили опитування учнів та вчителів школи (Якого кольору дружба? Хто з ким може дружити? Для чого потрібна дружба? Що б ти подарував другу? Що таке дружба? Друг – це хто? Та ін.), після чого з використанням інтерактивного методу «Мозковий штурм» учні досліджували, що означає дружба, переглядали мультфільм «Самий великий друг», міні-фільм «Дружба».

Створюючи комікси про дружбу, ми використовували групову роботу, «Хмаринку слів», за допомогою гри «Хто швидше» кожна група складала прислів'я, а на завершення кожна група презентувала комікс. За допомогою інтерактивної гри «Мікрофон» молодші школярі висловлювали власні думки за темою «Навіщо людині потрібен друг». У ході тренінгу виконання завдань чергувалось з фізкультхвилинками «Поїзд дружби» під відеокліп пісні «Пісня про дружбу» (Додаток Г).

Отже, виховна година-тренінг, на нашу думку, надала молодшим школярам уявлення про те, як вибирати друзів; здатність розуміти та називати ознаки справжнього друга й це були обґрунтовані уявлення, зміцнені емоціями, самостійним дослідженням, уміннями критичного мислення, які діти виявляли у ході досягнення результатів виконання поставлених завдань – тобто засоби медіа є привабливими для дітей, зацікавлювали темою і способом організації роботи під час виховного заходу, а це означає, що через емоції ми формували пізнавальний інтерес молодших школярів.

Завершуючи формувальний етап дослідження ми визнали за доречне надати практичні поради батькам учнів і вчителям початкових класів щодо формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Поради батькам щодо розвитку пізнавального інтересу дитини

1. На розумовий розвиток дитини значною мірою впливає повсякденне оточення. Те, що дитина бачить, чує навколо себе, відображається нею, стає матеріалом, над яким працює її розум.

2. У когнітивному розвитку молодшого школяра велике значення має виконання доручень, оскільки доручення – це робота з виконання завдання дорослого, вона збуджує активність та інтереси дитини, збагачує її знання, чуттєві образи й враження. Навіть ігрове «спілкування» дитини з комп'ютером можна перетворити у розумову працю, надаючи відповідні онлайн-завдання.

3. Щоб не гасити дитячої допитливості, потрібно в доступній формі давати відповіді на дитячі запитання, спираючись на найпростіші конкретні факти. З дитиною потрібно якнайбільше говорити. При цьому мова батьків повинна бути максимально чіткою. Корисно спонукати дитину самостійно знаходити відповіді на запитання.

4. Казковість, фантастичність й, одночасно, неймовірна реальність мислення дитини формують у неї здатність до відкриття. Мотивуйте дитину на творчість. Важливим засобом формування допитливості є заняття з малювання, ліплення, аплікації та інших видів образотворчої діяльності.

5. Не слід прагнути, щоб дитина була як усі. Помічайте успіхи дитини в зростанні її пізнавального інтересу. Важливе місце у формуванні допитливості дітей молодшого шкільного віку займають конструкторські іграшки, онлайн-завдання, засоби медіа.

6. Батьки мають розширювати, збагачувати словник, удосконалювати правильне вживання дитиною граматичних категорій. Розмовляючи з дитиною, вживайте нові, доступні для її розуміння звороти, означення, метафори. Поступово дитина навчається їх розуміти і вживати у власній мові.

7. Здатність дітей дивуватись, цікавитись, потреба пізнавати навколишній світ є ґрунтом для виховання інтересу до знань, до праці, формування моральних якостей.

Рекомендації вчителям початкових класів щодо тактики взаємодії з учнями, які мають різні рівні сформованості пізнавального інтересу

1. Молодших школярів, що мають високий рівень сформованості пізнавального інтересу, необхідно уважно вислуховувати, заохочувати до розповіді, ставлячи питання: «Що ти бачив?», «Розкажи про що нове ти дізнався?», «Як ти гадаєш, що буде, коли зробити...», «Спробуй!». (Ця робота має привести до запитання «Як ти робитимеш це?»).

2. У молодших школярів, що мають середній рівень сформованості пізнавального інтересу, недостатньо сформований пізнавальний інтерес та ініціатива, недостатньо розвинені операції мислення, не сформоване уміння сприймати й розв'язувати завдання.

Необхідно: спрямовувати їх пошук: «Пошукай дерев'яні, металеві та інші предмети у групі»; вправляти в порівнянні, аналізі, синтезі, узагальненні під час ігор та дидактичних вправ; спостерігати, як учень взаємодіє з однолітками у мікрогрупі, залучати її до обговорення проблем, розв'язання запропонованих ситуацій; вчити виділяти завдання в різних іграх, діяльності: про що треба дізнатися, що знати; чітко формулювати способи розв'язання завдань.

3. У молодших школярів, що мають низький рівень сформованості пізнавального інтересу, недостатньо розвинені пізнавальні процеси; відсутнє довірливе спілкування з дорослими.

Необхідно: спонукати дитину до діяльності: «Я хочу зробити...допоможи мені», «Ходімо разом подивимося...»; спонукати до взаємодії з іншими дітьми; давати конкретні завдання; – залучати до ігор, що сприяють розвитку психічних процесів (уваги, пам'яті, сприймання, уяви, мислення); створювати позитивний психологічний клімат для спілкування з однолітками.

2.3. Аналіз результатів дослідження

Метою контрольного етапу дослідження було визначення ефективності системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобом медіа в освітньому процесі експериментального класу.

З цією метою було проведено контрольне тестування учнів експериментального і контрольного класів, яке здійснювалося за тими ж методиками, й результати оцінювалися за тими ж критеріями, що й на констатувальному етапі дослідження.

Результати контрольного тестування учнів експериментального і контрольного класів зведено у таблиці Д2.6-Д2.7 (Додаток А). Показники рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів обох класів за результатами констатувального та контрольного зрізів експерименту відображені у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Показники рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів обох класів (за результатами констатувального та контрольного зрізів експерименту)

Рівні Класи	Зрізи	Високий		Середній		Низький	
		учнів	%	учнів	%	учнів	%
ЕК	констатувальний	4	16,7	12	50	8	33,3
	контрольний	10	41,7	12	50	2	8,3
КК	констатувальний	5	20,9	12	50	7	29,1
	контрольний	6	25	12	50	6	25

За даними таблиці 2.8 побудовано:

– порівняльну діаграму рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального та контрольного класів за результатами прикінцевого зрізу експерименту (Рис. 2.3);

– діаграму динаміки сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального класу протягом дослідження (Рис. 2.4).

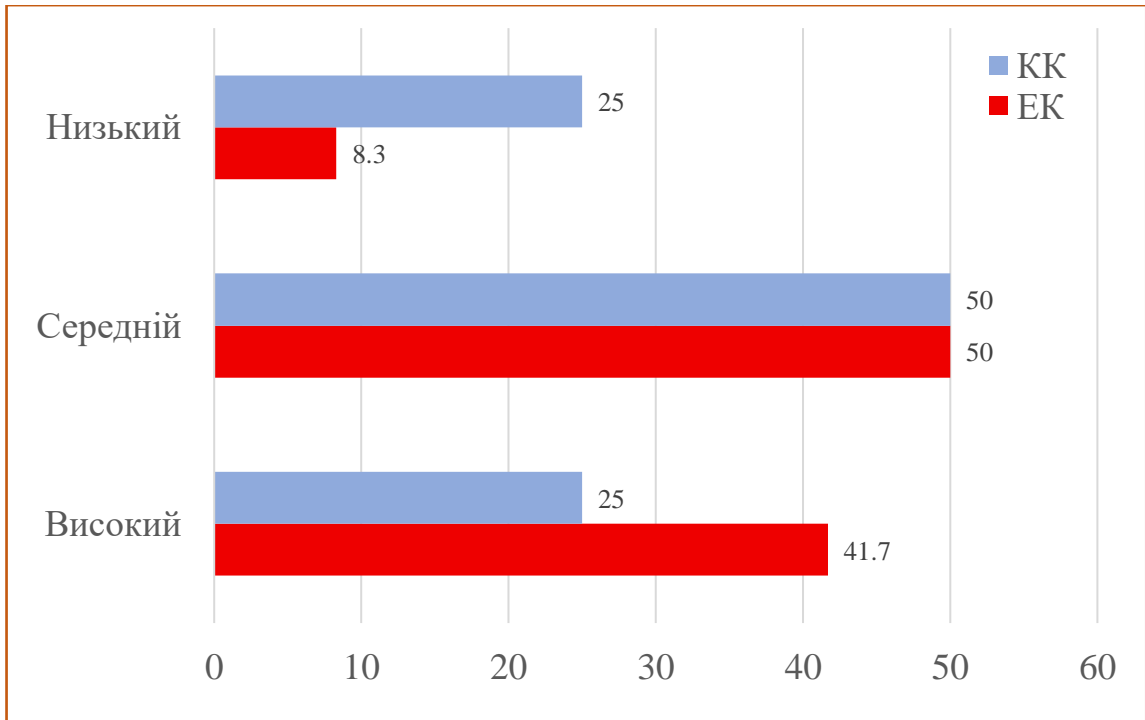

Рис. 2.3. Порівняльна діаграма рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів ЕК і КК (за результатами прикінцевого зрізу експерименту)

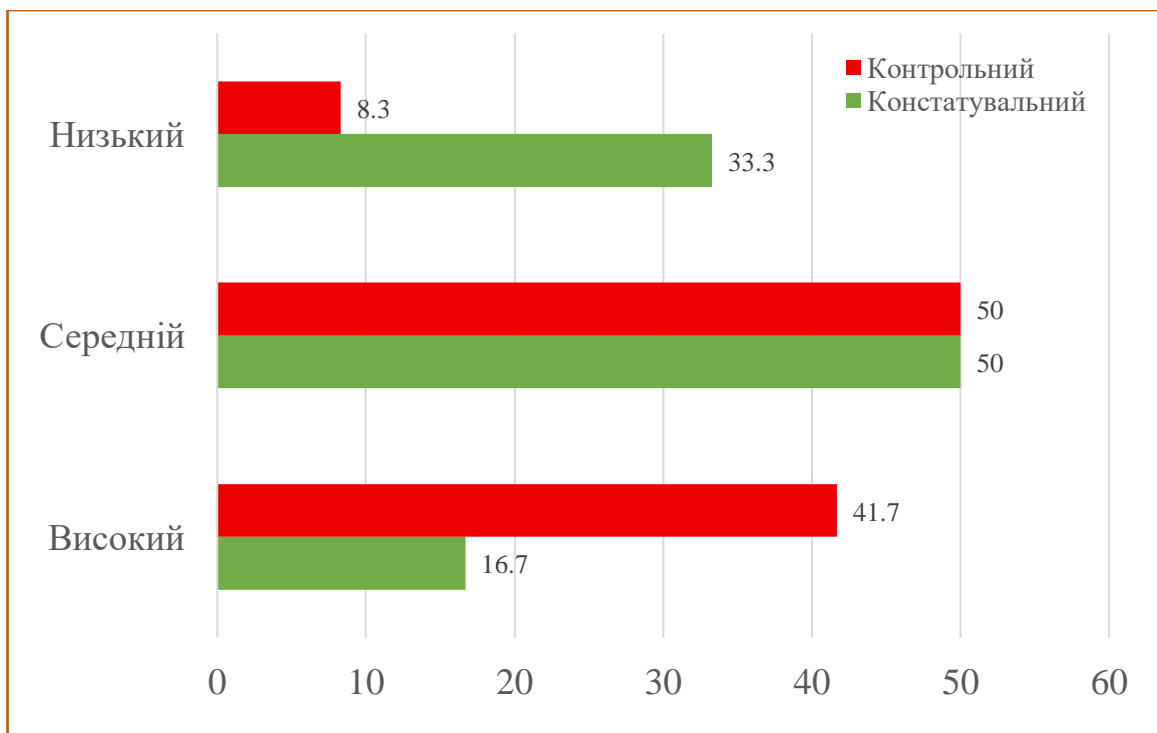

Рис. 2.4. Динаміка сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального класу протягом дослідження

Висновки до другого розділу

Матеріали контрольної діагностики учнів обох класів та їх кількісний і якісний аналіз свідчать про переважно високий та середній рівень сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального класу: високий рівень сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального класу виріс у 2,5 разів (від 16,7% до 41,7%); показники високого рівня учнів експериментального класу (41,7%) перевищують аналогічні показники учнів контрольного класу (25%) в 1,7 разів; низький рівень сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального класу знизився протягом дослідження у 4 рази (від 33,3% до 8,3%); показники низького рівня учнів ЕК (8,3%) за результатами контрольної діагностики менше аналогічних показників учнів КК (25%) у 3 рази.

Спостереження за учнями експериментального класу, кількісний аналіз результатів проведеного дослідження свідчать про зміни на краще у сформованості їх пізнавального інтересу: В учнів розкриваються можливості для розвитку активної, творчої особистості, здатної вчитися, мислити і розширювати кругозір .

Учні експериментального класу активно і компетентне використовують медіа, демонструючи навички медіаграмотності та медіакомпетентності.

Таким чином, кількісний та якісний аналіз результатів контрольного тестування дітей демонструють значні позитивні зміни у сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального класу, що надає можливість зробити висновки про ефективність системи роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа.

За результатами спостережень за роботою вчителів експериментального класу можна зробити висновок, що значно змінилися усвідомлення ними цілей і завдань формування пізнавального інтересу молодших школярів; вчителями вироблено вміння творчо та науково обґрунтовано підходити до вирішення педагогічних проблем, застосовуючи на уроках засоби медіа – не лише, як

вимушеного способу освіти в дистанційному режимі, а як ефективного засобу формування критично мислячої, розумної, всебічне розвиненої особистості молодшого школяра, що вбачає у медіа не розважальний аспект, а важливий сучасний інструмент пізнання навколишнього світу.

Система роботи з формування пізнавального інтересу молодших школярів передбачає застосування: медіа-засобів; рольових, розвиваючих, та інших ігор, інтерактивних технологій на уроках в експериментальному класі. Запровадження медіа слід здійснювати не шляхом навчання дітей молодшого віку сучасних ігор, а шляхом комплексного перетворення середовища, в якому знаходяться діти, створення нових науково-обґрунтованих засобів для інтелектуального розвитку дитини, її активної творчої діяльності в тому числі спеціальних комп'ютерних програм і сучасних педагогічних методів їх використання.

Потенціал учнів і розгляд особливостей формування структурних компонентів інформаційної культури молодших школярів дозволить педагогам ефективно підбирати педагогічні медіа-засоби і методи, що сприяють створенню оптимальних умов для формування пізнавального інтересу сучасних учнів початкових класів.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне обґрунтування і вивчення можливості формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа. Результати дослідження засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених завдань і стали підставою для формулювання висновків.

1. Теоретичний аналіз зарубіжної та вітчизняної наукової літератури з теми дослідження від давніх до сучасних часів показав, що проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів була й є актуальною для педагогічної та психологічної науки.

Проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів широко репрезентована у спадщині видатних українських та зарубіжних педагогів, психологів та діячів освіти, які зробили значний внесок у розробку теорії розумового виховання, насамперед, визначивши основні поняття, на які потрібно спиратися при побудові системи формування гармонійно розвиненої, інтелектуальної особистості молодшого школяра в сучасних умовах Нової української школи.

На основі вивчення наукової літератури за темою магістерської роботи проведено теоретичне дослідження інформації та здійснено опис психолого педагогічної характеристики пізнавального інтересу молодших школярів.

2. З'ясовано, що одним із актуальних завдань початкової школи на сучасному етапі в умовах НУШ є становлення пізнавальної сфери дитини як цілеспрямованої розумової активності та інтелектуальної рефлексії навчальної діяльності у молодшому шкільному віці. Удосконалення освітнього процесу в початкових класах багато в чому залежить від організаційно-методичного підходу до формування у молодшого школяра інтересу до навчання та пізнання навколишнього світу, його пізнавальної активності.

Виявлено, що пізнавальний інтерес є головним компонентом, через які визначається пізнавальна активність, й, як міцний двигун, активізує пізнавальну діяльність та всі психічні явища молодшого школяра.

Сформований на високому рівні, пізнавальний інтерес спонукає молодшого школяра до діяльності з метою змінити дійсність на краще, по-іншому поглянути на навколишній світ. Завдяки засобам, навколишньому середовищу та накопиченому досвіду молодший школяр може за бажанням вибрати той предмет, який його зацікавить.

Пізнавальна активність та пізнавальний інтерес є основою для перевірки якості педагогічної діяльності щодо розвитку особистості молодшого школяра.

3. Узагальнено форми, методи і засоби формування пізнавального інтересу молодших школярів: з врахуванням прихильностей та інтересів молодших школярів слід використовувати ефективні засоби, серед яких: засоби медіа, інноваційні технології – ігрові, дидактичні, сюжетно-рольові, інтерактивні.

Схарактеризовано медіа, як інноваційний засіб формування пізнавального інтересу молодших школярів та визначено, що введення сучасних стандартів освіти передбачає постійний професійний розвиток педагогів, пошук нових методів та способів, спрямованих на всебічний розвиток школяра. Використання медіа як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів дає можливість педагогові побудувати діяльність на основі індивідуальних особливостей кожної дитини, створити умови, за яких сама дитина стає активною у пізнанні навколишнього світу. Використання медіа в освітньому процесі забезпечує рівність можливостей, всебічний розвиток кожного учня, незалежно від місця проживання, соціального статусу, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами.

4. Проведено експериментальне дослідження ефективності формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа, загальна концепція якого визначена на основі аналізу чинних підручників та типових та нестандартних освітніх програм початкової школи.

Експериментальною базою дослідження обрано треті класи Глухівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2 Глухівської міської ради Сумської

області. Експериментом було охоплено 48 учнів 3-х класів, вчителі початкових класів.

Розроблено критеріально-діагностичний комплекс, виявлено критерії та вивчено рівні сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального і контрольного класів до і після формувального впливу.

Розроблено і впроваджено в освітній процес 3-го класу сучасної початкової школи експериментальну систему роботи, в основі якої лежить припущення, що формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу засобами медіа на уроках стане ефективним за таких умов: 1) змістове і методичне забезпечення формування пізнавального інтересу молодших школярів; 2) залучення молодших школярів до різних видів пізнавальної діяльності з використанням засобів медіа для формування їх пізнавального інтересу; 3) поєднання медіа-технологій з ігровими та інтерактивними на уроках з метою формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Система роботи передбачає організацію процесу формування пізнавального інтересу учнів експериментального класу шляхом використання на уроках інтерактивних та ігрових технологій та спрямованих на розвиток пізнавального інтересу учнів засобів медіа: онлайн-завдання, закодовані в QR-коді, пошук інформації в інтернеті, створення коміксів, журналу, колажів, мультфільмів, реклами періодики; творчі завдання-релаксації, онлайн-розповіді, онлайн-ігри, рольова гра «Запис аудіокниги», Хмара тегів та ін.

Кількісний та якісний аналіз результатів контрольних зрізів демонструють значні зміни на краще у показниках сформованості пізнавального інтересу в учнів експериментального класу: високий рівень сформованості пізнавального інтересу учнів ЕК виріс у 2,5 разів (від 16,7% до 41,7%) і перевищує аналогічні показники учнів КК (25%) в 1,7 разів; низький рівень сформованості пізнавального інтересу учнів ЕК знизився протягом дослідження у 4 рази (від 33,3% до 8,3%) і менший від аналогічних показників учнів КК (25%) у 3 рази.

Таким чином, кількісний та якісний аналіз результатів проведеного дослідження демонструє значні позитивні зміни у сформованості пізнавального інтересу учнів експериментального класу, що надає можливість зробити висновки про ефективність запропонованої системи роботи формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа.

Отже, можна стверджувати, що запропонована модель формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа є ефективним засобом навчання і формування пізнавального інтересу учнів сучасної початкової школи.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів досліджуваної проблеми. Проте отримані нами результати є вагомим внеском у становленні практики формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баклицький І. Формування пізнавальних інтересів школярів як психологічна проблема. Людина, становлення, розвиток. *Філософські пошуки*. Львів-Одеса, 2020. 115 с.
2. Березівська Л. Першоджерела педагогіки (Й. Герbart, А. Дістервег, М. Маклюен, Л. Петерсон, Ж. Піаже, Ж-Ж. Руссо та ін.). Хрестоматія. Київ: Науковий світ, 2013. 418 с.
3. Бібік Н. Засоби формування пізнавальних інтересів молодших школярів (досвід експериментального дослідження). URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/4/visnuk_10.pdf. (Дата звернення 12.05.2025).
4. Бібік Н. Пізнавальний інтерес як умова суб'єктності навчання молодших школярів. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 10. С. 53-56.
5. Бібік Н., Бондарчук Г. Я досліджую світ. Підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти. У 2 частинах. К.: Світич, 2018. 207 с.
6. Боднар А., Макаренко Н. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення. Наукові записки НаУКМА. *Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2014. №162. С. 32-38.
7. Божович Л. Проблема розвитку мотиваційної сфери дитини. *Питання психології*. 2001. №1. С. 7-44.
8. Бондар С. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті. Навчальний посібник. Рівне: Тетіс, 2003. 200 с.
9. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: Ірпінь, 2005. 1728 с.
10. Вишнеvsька Л. Пізнавальний інтерес – основна рушійна сила якісного навчання, дослідження ефективності його формування. *Природничий альманах*. 2018. №3. С. 9-24.

11. Волкова Н. Педагогіка. Навчальний посібник; Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ: Академвидав, 2017. 616 с.
12. Волошенюк О., Іванова І. та ін. Медіаграмотність у початковій школі. Посібник для вчителя. Київ: ЦВП, АУП, 2018. 234 с.
13. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання. *Рідна школа*. 2014. № 6. С. 15-17.
14. Голюк О., Пахальчук Н. Особливості педагогічної взаємодії між вчителем і учнями в сучасній початковій школі. Нова українська школа в умовах викликів сучасності. *Збірник тез доповідей. Глухівський НПУ ім. Олександра Довженка*. 2019. С. 14-20.
15. Гончарук К., Тесленко Т. Формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами інтерактивного навчання. URL: <https://e-journals.udu.edu.ua/index.php/on/article/view/409/330>. (Дата звернення 12.05.2025).
16. Гутевич В. Технологія медіаосвіти в навчанні молодших школярів. *Молодий вчений*. 2017. №3.1. С. 53-54.
17. Довгаль О. Розвиток пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку в різних видах діяльності. К.: Інститут проблем виховання АПН України, 2019. С. 58-64.
18. Друзь Б. Виховання пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі навчання. Київ: Радянська школа, 1998. 126 с.
19. Дудник Ю., Левчук Н. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. *Проблеми педагогіки і психології*. 2018. № 4. С. 27-35.
20. Єлфімова Н. Діагностика і корекція мотивації навчання у дошкільників і молодших школярів. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-motivaciya-osvitno-diyalnosti-uchniv-na-urokah-angliysko-movi-157390.html>. (Дата звернення 23.06.2025).
21. Житник Б. Методи навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів. *Управління школою*. 2005. №15. С. 9-28.
22. Жоржик О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності. *Рідна школа*. 2000. № 1. С. 27-29.

23. Журавель С., Кудикіна Н. Виховання у молодших школярів пізнавальних інтересів у процесі гри. *Педагогіка*. 1997. Вип. 26. С. 50-55.

24. Зайченко В. Історія педагогіки. У двох книгах; Книга II. Історія вітчизняної педагогіки (С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Слово, 2012. 624 с.

25. Збірник нормативно-правових документів з освіти. Серія: Початкова освіта (Державний стандарт початкової освіти, Закон України «Про освіту», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, концепція «Нова українська школа» та ін.). Харків: Школа, 2022. 547 с.

26. Зозуля М. Спрямованість особистості учня на навчально-пізнавальну діяльність. *Рідна школа*. 2020. № 9. С. 59-60.

27. Іванова Ю. Мотивація як чинник успішного формування навчально-пізнавальної діяльності учнів. *Післядипломна освіта в Україні*. 2016. № 1. С. 34-37.

28. Інструктивно-методичні матеріали щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL: http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/1_9-74.doc 11. (Дата звернення 23.06.2025).

29. Йовенко Ю., Коваль О. Предметний гурток з природознавства як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 17: Теорія і практика навчання та виховання*. Збірник наукових праць. Київ, 2019. Вип. 30. С. 74-79.

30. Киричук О. Виховання в учнів інтересу до навчання. Київ: Знання, 2016. 48 с.

31. Кобаль В. Дидактичні умови розвитку пізнавальних інтересів учнів. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання. Київський НПУ*. Збірник наукових праць. Вип. 24. 2003. С. 20-24.

32. Коберник Г. Стимулювання навчально-пізнавальної активності молодших школярів в умовах диференційованого навчання (на матеріалі уроків математики). Дисс. ... канд.. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2016. 232 с.
33. Коваль Л. Сучасні навчальні технології в початковій школі. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 226 с.
34. Ковтонюк Г. Психолого-педагогічні засади організації самостійної пізнавальної діяльності школярів. Посібник. Вінниця: Едельвейс і К°, 2018. 143 с.
35. Котелянець Н. Формування пізнавального інтересу учнів початкової школи на уроках технології. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія: Педагогіка*. 2023. Вип. 66. Т. 2. С. 268-274.
36. Котелянець Н. Роль міжпредметних зв'язків у розвитку особистості молодших школярів. *Вчитель початкової школи*. 2016. № 11. С. 20-24.
37. Кохан М., Новосельська Н. Способи активізації пізнавальних інтересів дітей молодшого шкільного віку. INNOVATIONS AND PROSPECTS OF WORLD SCIENCE. Збірник статей VI Міжнар. наук.-практ. конф., 2-4 лют. 2022 р. Ванкувер, Канада, 2022. С. 448-451.
38. Криволапова Н. Педагогічне сприяння розвитку пізнавальних здібностей учнів. 2015. № 3. С. 46-50.
39. Кульчицька А. Пізнавальний інтерес у світлі інформаційної теорії емоцій. *Пізнавальний інтерес у світлі інформаційної теорії емоцій*. 2014. №5. С. 24-28.
40. Кутішенко В. Вікова та педагогічна психологія. Навчальний посібник. Вид. 2-ге. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 128 с.
41. Лозова В. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Монографія; 2-ге вид., доп. Харків: О.В.С., 2018. 164 с.
42. Лупаренко С. Специфіка розвитку пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школі*. 2019. С. 284-289.

43. Мар'яненко Л. Рекомендації для педагогів щодо уміння формувати пізнавальний інтерес і пізнавальну потребу в молодших школярів. *Практичний психолог: школа*. 2014. № 3. С. 40-48.

44. Міщенко Н. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1 (57). С. 138-144.

45. Миронов О. Методика вивчення навколишнього світу в початкових класах. Тернопіль: Навчальна книга, 2012. 192 с.

46. Назарець Л. Пізнавальний інтерес у контексті мотивації навчально-пізнавальної діяльності. *Наукові записи*. Острог, 2003. Вип. 4. С. 81-91.

47. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. Bibik. Kyiv: Plejadi, 2017. 206 s.

48. Огороднійчук З., Скрипченко О. та ін. Вікова і педагогічна психологія. Навчальний посібник. Київ: Вища освіта, 2012. 416 с.

49. Олесь Н., Моклюк М. Пізнавальний інтерес, його структура та класифікація. *Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук*. Матеріали. 2020. С. 82-85.

50. Пашко Н. Формування пізнавального інтересу молодших школярів у процесі навчання як психолого-педагогічна проблема. Київ, 2019. 214 с.

51. Пехота О. Освітні технології. Навчально-методичний посібник. Київ: А.С.К., 2019. 255 с.

52. Пометун О. Інтерактивні методи навчання. Енциклопедія освіти. 2021. С. 417-418. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729009/>. (Дата звернення 14.06.2025).

53. Пономаренко Т. Інформатика в початковій школі. Київ, 2013. 128 с.

54. Савлущинська Л., Філь І. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. *Наука і освіта*. 2013. № 6. С. 176-178.

55. Савченко О. Діагностика і дидактичні умови формування у молодших школярів мотивації уміння вчитися. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 85-98.

56. Савченко О. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ: Світоч, 2019. 336 с.

57. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2016. 360 с.

58. Сапунова Л. Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів у навчальному процесі. *Таврійський вісник освіти*. №1(41). 2019. С. 205-210.

59. Сидоренко Л. Пізнавальна активність і творча самостійність. *Відкритий урок*. 2019. № 1. С. 35-37.

60. Скрипченко О. Психолого-педагогічні основи навчання. Навчальний посібник для викладачів психології і педагогіки, аспірантів, студентів. Київ: Український центр духовної культури, 2005. 712 с.

61. Старагіна І., Волошенюк О., Ганик О. та ін. Нова українська школа: організація медіаосвіти в початковій школі. Навчально-методичний посібник. Київ: ПРОПАПР, 2021. 160 с.

62. Стребна О. Формувальне оцінювання як засіб підтримки і розвитку здобувачів освіти початкової школи. *Педагогічний альманах*. 2020. Вип. 46. С. 70-79.

63. Сучасний тлумачний словник української мови. Харків: Школа, 2009. 832 с.

64. Торчинська Т. Спонування молодших школярів до пізнавальної активності на уроках рідної мови. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Випуск 33. 2018. С. 121-128.

65. Форостюк Т. Розвиток пізнаваної активності молодших школярів на уроках української мови засобами проблемних завдань і дидактичної гри. *Молодий вчений*. 2017. № 4(44). С. 474-478.

66. Шевцова О. Організація пізнавальної діяльності в школі. Харків: Основа, 2018. 300 с.

67. Шелестов Л. Організація творчої навчально-пізнавальної діяльності учнів. *Рідна школа*. 2016. № 9. С. 48-50.

68. Шустваль С. Пізнавальний інтерес як мотив навчальної діяльності. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*. 2017. Вип. 41. С. 379-383.

69. Шушора Л. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів як вимога сьогодення. *Рідна школа*. 2016. № 2. С. 11-13.

70. Щербакова Н. Шляхи формування пізнавальної самостійності учнів. *Наукові записки Ніжинського ДУ ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2019. № 1. С. 156-159.

ДОДАТКИ

Додаток А

Діагностичні методики

1. «Пізнавальна активність молодшого школяра» (А. Горчинська).

Мета: оцінити ступінь вираженості пізнавальної активності молодших школярів.

Форма: індивідуальне анкетування дитини.

Методика проводиться у формі анкетування.

Опис завдання: було взято бланк із п'ятьма запитаннями, що мають можливі варіанти відповідей. Молодшим школярам було роздано бланки стандартизованої анкети, і було запропоновано вибрати один з пред'явлених можливих варіантів відповідей.

Матеріал: бланк відповідей, анкета.

Анкета.

1. Чи подобається тобі виконувати творчі завдання? а) так; б) іноді; в) ні.

2. Що тобі подобається, коли поставлено запитання на кмітливість? а) помучитися, але самому знайти відповідь; б) коли як; в) отримати готову відповідь від інших.

3. Чи багато ти читаєш додаткової літератури? а) постійно багато; б) іноді багато, іноді нічого не читаю; в) читаю мало.

4. Що ти робиш, якщо під час вивчення якоїсь теми в тебе виникли запитання? а) завжди знаходжу на них відповідь; б) іноді знаходжу на них відповідь; в) не звертаю на них уваги.

5. Що ти робиш, коли дізнаєшся на уроці щось нове? а) прагнеш із ким-небудь поділитися (з близькими, друзями); б) іноді тобі хочеться поділитися цим із ким-небудь; в) ти не станеш про це розповідати.

Критерії оцінювання: Якщо учень відповів від 3 до 5 запитань буквою «а», це свідчило про високий рівень пізнавальної активності. Якщо учень відповів від 3 до 5 запитань літерою «б» – це свідчило про середній рівень пізнавальної активності. Якщо школяр відповів від 3 до 5 запитань літерою «в» – це свідчило про низький рівень пізнавальної активності.

2. «Пізнавальна самостійність молодшого школяра» (А. Горчинська).

Мета: виявити ступінь вираженості пізнавальної самостійності молодших школярів.

Форма (ситуація оцінювання): індивідуальне анкетування дитини.

Методика проводиться у формі анкетування.

Опис завдання. Для проведення даної методики була підготовлено анкету з 5 запитаннями, що мають такі варіанти відповідей: а) так, б) іноді, в) ні. Кожному школяреві було роздано анкету, і було запропоновано вибрати одну з відповідей, з якою він згоден.

Матеріал: бланк відповідей, анкета.

Анкета.

1. Чи прагнеш ти самостійно виконувати домашнє завдання? а) так; б) іноді; в) ні.

2. Чи прагнеш ти самостійно знайти додатковий матеріал за темою уроку? а) так; б) іноді; в) ні.

3. Чи самостійно ти, без нагадувань, сідаєш за виконання домашнього завдання? а) так; б) іноді; в) ні.

4. Чи вмієш ти висловлювати свою думку і відстоювати свою точку зору? а) так; б) іноді; в) ні.

5. Чи прагнеш ти самостійно розширювати свої знання, якщо тема тебе зацікавила? а) так б) іноді в) ні.

Критерії оцінювання: Якщо школяр відповів від 3 до 5 запитань буквою «а» – це свідчило про високий рівень пізнавальної самостійності. Якщо школяр відповів від 3 до 5 запитань літерою «б» – це свідчило про середній рівень пізнавальної самостійності. Якщо школяр відповів від 3 до 5 запитань літерою «в» – це говорило про низький рівень пізнавальної самостійності.

3. Методика «Методика з конвертами» (Г. Щукіна).

Мета: виявити рівень пізнавального інтересу молодших школярів через навчальну діяльність.

Форма: індивідуальна.

Методика проводиться у формі бесіди, інтерв'ю, відповіді дітей. Опис завдання: дана методика проводилася з кожним учнем індивідуально. Ця методика поєднувалася зі спостереженням, інтерв'ю та відповідями школяра. Учням на вибір було видано 5 конвертів, кожен конверт певного кольору і напрямом діяльності. У кожному конверті було по 3 запитання, учню пропонувалося вибрати будь-яке запитання, на яке він хоче відповісти.

Матеріал: конверти із запитаннями. Учням було запропоновано конверти із запитаннями конкретної спрямованості.

1 конверт «Ця дивовижна природа».

Спрямованість: пізнавальні та виховні справи.

1) Які речовини входять до складу повітря?

2) Як потрібно берегти воду?

3) Якими властивостями володіє вода?

2 конверт «Ми і наше здоров'я».

Спрямованість: морально-трудова проблематика.

1) Чому ти вибрав цей конверт? Чи можна сказати, що людина є частиною природи? Чому?

2) Наведи приклади прислів'їв про здоров'я.

3) Що потрібно робити для збереження здоров'я?

3 конверт «Наша безпека», або конверт «Порожній».

1) Як діяти в разі аварії водопроводу?

2) Яким має бути сучасний пішохід?,

Конверт «Порожній» – без запитань.

Спрямованість: відсутність інтересу до будь-якої діяльності.

Оцінка результатів.

Вибір першого запитання оцінювався високим рівнем, оскільки вимагав від школяра грамотної, розважливої, поширеної, чіткої відповіді.

Відповідь на друге запитання оцінювали середнім рівнем, від школяра також вимагали грамотної та чіткої відповіді, але запитання містило одне конкретне запитання, на яке можна було відповісти, не розмірковуючи, а одразу назвати конкретну відповідь.

Третє запитання оцінювалося низьким рівнем, оскільки відповідь на це запитання не вимагала від школяра особливих зусиль і знань.

Анкета для вчителів на виявлення стану проблеми формування пізнавального інтересу учнів початкової школи.

Мета: з'ясувати стан проблеми розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.

Вчитель, користуючись результатами спостережень та бесід з батьками, відповідає на запитання анкети.

1. Що Ви вкладаєте в поняття пізнавальний інтерес?
2. Які уроки найбільше подобаються учням вашого класу?
3. Які завдання практикуєте для розвитку пізнавального інтересу?
4. Які засоби використовуєте для розвитку пізнавального інтересу? За якими ознаками визначаєте виявлення пізнавального інтересу до навчального предмету?
5. На скільки емоційно ставиться учень до цікавого завдання, що пов'язане з розумовою діяльністю?
6. Чи опрацьовують учні додаткову літературу рекомендовану Вами, чи працюють лише з підручником? Дякуємо за відповідь!

Таблиця Д2.4

Результати констатувального тестування учнів 3-Б класу (КК)

№	Прізвище, ім'я учня	№ завдання									Рівень
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Артемова Дар'я	0	0	-	-	0	-	-	-	0	Н
2	Бражник Демид	0	0	-	0	-	0	-	-	-	Н
3	Бутенко Лариса	-	-	-	-	0	0	0	-	-	Н
4	Глушко Тетяна	-	0	-	0	-	-	-	-	0	Н
5	Горенко Павел	-	0	0	0	0	-	0	0	-	С
6	Євченко Василь	+	+	+	0	+	+	+	0	+	В
7	Жарська Тамара	0	0	-	0	0	0	-	0	-	С
8	Житник Марія	-	0	0	0	-	-	0	0	-	С
9	Іващенко Лідія	+	0	+	+	+	0	+	+	+	В
10	Костенко Софія	+	+	+	+	+	0	+	0	0	В
11	Кравченко Ілля	0	-	0	0	0	-	-	-	-	Н
12	Кривенко Петро	0	-	0	-	0	0	-	0	-	С
13	Марусенко Ірина	0	-	0	-	-	0	0	-	-	Н
14	Міщенко Юрій	0	-	-	0	-	0	0	0	0	С
15	Мутко Вероніка	+	+	+	+	0	0	0	+	+	В
16	Огородня Аліна	-	-	-	-	0	-	-	-	0	Н
17	Овсієнко Мілана	0	0	-	0	-	0	0	-	0	С
18	Радько Світлана	0	0	-	-	0	0	0	-	0	С
19	Сущенко Тарас	0	0	-	0	-	0	-	0	0	С
20	Усик Дмитро	-	0	0	0	0	-	0	0	-	С
21	Щапов Олексій	+	+	+	+	+	+	0	0	0	В
22	Щур Олександр	0	0	-	0	0	-	-	-	0	С
23	Ярема Валерій	-	0	0	0	-	-	0	0	-	С
24	Ящук Віталій	0	0	-	-	-	0	0	0	0	С

Результати контрольного тестування

Таблиця Д2.6

Результати контрольного тестування учнів експериментального класу

№	Прізвище, ім'я учня	№ завдання									Рівень
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Басова Ангеліна	0	0	-	-	0	-	0	0	0	С
2	Босенко Дмитро	0	0	+	+	+	0	+	+	+	В
3	Василенко Інна	0	0	+	+	+	0	+	+	+	В
4	Величко Любов	0	0	-	0	-	0	-	0	0	С
5	Головченко Юрій	+	+	+	0	0	+	+	+	-	В
6	Давиденко Сергій	-	-	0	0	0	0	0	-	0	С
7	Дремлюга Галина	0	0	-	-	-	0	-	0	-	Н
8	Загорська Софія	+	+	+	0	+	+	0	0	0	В
9	Іванченко Маріанна	+	+	+	+	+	+	+	+	+	В
10	Камова Тетяна	0	0	0	-	0	0	0	-	0	С
11	Коротченко Федор	0	+	+	+	+	+	+	+	0	В
12	Красій Борис	0	+	+	+	0	0	+	+	+	В
13	Левченко Олена	0	-	-	-	-	0	0	0	-	Н
14	Литвин Олег	+	+	+	0	0	+	+	+	0	В
15	Набока Вікторія	0	0	0	0	0	0	-	-	-	С
16	Нагорна Діна	0	0	-	-	0	-	0	0	0	С
17	Пономаренко Яна	0	0	-	0	-	0	0	-	0	С
18	Прасол Марина	0	0	-	-	0	0	0	-	0	С
19	Савченко Максим	-	0	-	0	-	0	0	0	0	С
20	Скорик Давид	0	0	0	-	-	0	0	0	-	С
21	Фомін Микола	+	+	+	+	+	+	+	+	+	В
22	Чуб Олександр	0	0	0	0	0	0	-	0	-	С
23	Шелудченко Іван	0	0	0	0	-	-	0	0	0	С
24	Юрченко Денис	+	+	+	0	0	+	+	+	0	В

Таблиця Д2.7

Результати контрольного тестування учнів контрольного класу

№	Прізвище, ім'я учня	№ завдання									Рівень
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Артемова Дар'я	0	0	-	-	0	-	0	0	0	С
2	Бражник Демид	0	0	-	0	-	0	-	-	-	Н
3	Бутенко Лариса	-	-	-	-	0	0	0	-	-	Н
4	Глушко Тетяна	-	0	-	0	-	-	-	-	0	Н
5	Горенко Павел	-	0	0	0	0	-	0	0	-	С
6	Євченко Василь	+	+	+	0	+	+	+	0	+	В
7	Жарська Тамара	0	+	+	0	+	0	+	+	+	В
8	Житник Марія	-	0	0	0	-	-	0	0	-	С
9	Іващенко Лідія	+	0	+	+	+	0	+	+	+	В
10	Костенко Софія	+	+	+	+	+	0	+	0	+	В
11	Кравченко Ілля	0	-	0	0	0	-	-	-	-	Н
12	Кривенко Петро	0	-	0	-	0	0	-	0	-	С
13	Марусенко Ірина	0	-	0	-	-	0	0	-	-	Н
14	Міщенко Юрій	0	-	-	0	-	0	0	0	0	С
15	Мутко Вероніка	+	+	+	+	0	0	0	+	+	В
16	Огородня Аліна	-	-	-	-	0	-	-	-	0	Н
17	Овсієнко Мілана	0	0	-	0	-	0	0	-	0	С
18	Радько Світлана	0	0	-	-	0	0	0	-	0	С
19	Сущенко Тарас	0	0	-	0	-	0	-	0	0	С
20	Усик Дмитро	-	0	0	0	0	-	0	0	-	С
21	Щапов Олексій	+	+	+	+	+	+	0	+	0	В
22	Щур Олександр	0	0	-	0	0	-	-	-	0	С
23	Ярема Валерій	-	0	0	0	-	-	0	0	-	С
24	Яшук Віталій	0	0	-	-	-	0	0	0	0	С

Заняття з формування пізнавального інтересу учнів засобами медіа на уроках в експериментальному класі

Урок 1. Літературне читання.

Тема: Образ зими у творчості поета (І. Франко «Дивувалась зима»).

Мета: розширення й узагальнення знань учнів про життя і творчість І. Франка; вдосконалення навичок свідомого виразного читання поетичних творів; формування пізнавального інтересу, самостійності, ініціативності, уміння критично мислити, здатності досягати результату, уміння використовувати медіа, як джерело інформації; виховання через образне слово почуття любові до свого народу, до України, рідної мови.

Творче застосування й добування знань.

1. Вправа «Крісло автора» (Випереджаюче завдання).

Розповідь про життєвий і творчий шлях І. Франка.

2. Гра «Диктор телебачення» (знайомство з професією «диктора телебачення»). Диктор - ведучий новин, розважальних програм та інших видів подачі різної інформації у засобах масової інформації: на радіо, на телебаченні або при коментуванні будь-яких подій. Учні виразно читають вірш «Дивувалась зима», періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на «глядачів».

2. «Мозковий штурм». Вибери з віршу слова, які підтверджують, що зима жива істота? (Дивувалась, дунула з уст, пластом метати, сили нема). Чому зима хотіла поквитатися з першими весняними квітами? І як вона хотіла це зробити? (Заморозити їх). Знайди слова, які підтверджують, що зимі приходить кінець? (В нії сили нема). Як наростало здивування зими? Прослідкуй і аргументуй. Передай інтонаційно її почуття.

Творче застосування й добування знань.

1. Вправа «Крісло автора» (Випереджаюче завдання).

Розповідь про життєвий і творчий шлях І. Франка.

2. Завдання по групах:

1 група – Намалюйте зиму, якою вона постає у вашій уяві (розкадрування). Розкадрування - це продумування сюжету за допомогою ключових кадрів.

2 група - Творче завдання-релаксація: Уявіть ситуацію, що ви з другом опинилися в зимовому лісі. Прослухавши музичну композицію і переглянувши картини зими, складіть акровірш (зима, сніг, ліс). Акрівірш – поетичний твір, у якому перші літери кожного віршованого рядка, прочитані зверху вниз, утворюють слово, словосполучення або речення. Ф. Шопен. Вальс №7. Зима.

3 група – Виберіть фото, які найбільше підходять до вірша і придумайте назву.

4 група – Підберіть музику до твору, користуючись Інтернетом.

4. Метод «Прес». Вправа «Вчимося переконувати». Я вважаю, що найпрекрасніша пора року - ... тому що ...

Отже, я вважаю

Дякую за співпрацю на уроці!

Урок 2. Українська мова.

Тема: Мій улюблений дитячий журнал (газета).

Мета: формування пізнавального інтересу, виховувати бажання до пізнання нового, самостійність, ініціативність, наполегливість, здатність досягати результату, мати уявлення та навички доречного використання медіа в школі; навчити учнів інтернет-пошуку, роботі з віртуальними бібліотеками, пошуку книг за автором та назвою; розвивати навички роботи з періодичними виданнями, уявлення про друковані періодичні видання бібліотеки; виховувати бажання до пізнання нового, до читання дитячої преси, творчого застосування й добування знань; вчити складати розповідь з обґрунтуванням власної думки.

1. Випереджаюче творче завдання. Ознайомитись з періодичними виданнями (друкованими і електронними); обрати найпривабливіші. Підготувати разом з батьками: Всі родини, хто любить читати і в кого є домашня бібліотека створити фотографії «Улюблені книги, журнали, газети нашої сім'ї», «Читаємо всією родиною». Написати есе (невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки, враження з конкретного приводу) «Наша сімейна бібліотека – найкраща». Написати в одну із рубрик журналу, який вам сподобався, розповідь, вірш, казку, цікаве завдання тощо. Підібрати тематичні фотографії

та створити колаж. Придумати назву або слоган (лаконічна фраза, що впадає в око, добре запам'ятовується та висловлює суть повідомлення).

Ці витвори мистецтва ввійдуть у книгу, створену власними руками – скрайпбукінг (англ. «книга з вирізок»).

2. Гра «Дешифрувальник». Щоб дізнатись, про що будемо говорити на уроці, ми пограємо в гру «Дешифрувальник», де розкодуємо слово. Літери в нашому мобільному телефоні розташовані під цифрами на кнопках. Кожній цифрі відповідає кілька літер. Щоб відгадати зашифроване слово, треба вибрати лише одну. Будьте уважними!

3. Метод «Прес». Як ви розумієте значення слів «журнал», «газета», «рубрика», «редакція», «дописувач»? Журнал – друковане видання у вигляді книжки, яке виходить через певний проміжок часу. Газета – це періодичне, друковане видання, яке містить різноманітні матеріали про поточні події і виходить через короткі проміжки часу. Рубрика – розділ у журналі, газеті. Редакція – колектив людей, що готує журнал, газету до друку. Дописувач – людина, яка пише статті, повідомлення в газету чи журнал.

4. Інформаційна довідка.

Періодика - це друковані видання, тобто газети і журнали. Саме з них ми дізнаємося про новини та отримуємо відповіді на цікаві для нас питання. А називають їх періодикою, тому що вони виходять із друку періодично, через певні проміжки часу. Деякі газети – щодня, інші – раз на тиждень, а журнали – переважно один раз на місяць.

Давайте дізнаємось дещо цікаве про газети, які, виявляються, мають свою історію. Давним-давно у Венеції була дрібна срібна монета, називалась вона «гадзетта». За цю монетку можна було купити аркуш дрібно списаного паперу з новинами. Листок у ті часи не друкували, як зараз, а писали від руки. Звідси і пішла назва.

На першій сторінці газети завжди є її назва, номер, дата її виходу. А ще слід знати, що газети друкують як для дорослих, так і для дітей.

Слово «журнал» з французької мови перекладається, як «щоденник» і відрізняється від газети. По-перше – у нього є обкладинка, по-друге – багато сторінок, по-третє – журнал містить багато кольорових фотографій та зображень.

1. Перегляд відеоролика (PressТрейлер – невеликий відеоролик, в який входять короткі і найбільш цікаві видання): Книзі «Як Барвінок став героєм» – 50 років.

Благословився на світ у січні 1928 р. під назвою „Жовтень”. Після перерви в роки війни відновлений у квітні-травні 1945 р. уже під назвою „Барвінок”. Видання надходило до 28 країн світу. У народній пам’яті зберігається як національний журнал. За 80 років у “Барвінку” виступив майже весь цвіт української літератури ХХ ст., усі письменницькі покоління. Спеціально написати для нього вважали своїм обов’язком П. Тичина, М. Рильський, М. Стельмах, В. Сосюра, А. Малишко, О. Вишня, Ю. Яновський, П. Усенко та ін. Пізніше – Л. Костенко, Д. Павличко, Б. Олійник, І. Драч, М. Вінграновський, Є. Гуцало, В. Близнець, Григорій Тютюнник, В. Шевчук. У 90-

ті рр. було переосмислено попередній досвід журналу, збільшено обсяг, змінено цільову аудиторію, скасовано російськомовний випуск. До «Книги Золотих Казок» увійшли кращі казки народів світу, ілюстрували їх найзнаніші художники України. Вона створювалася протягом багатьох років на сторінках журналу й стала скарбницею світової народної мудрості. Недарма ж мовиться: «Казка вчить, як на світі жить».

В 2016 році у книг Богдана Чалого ювілей. Книзі "Як Барвінок став героєм" - 50 років. Богдан Йосипович Чалий народився 24 червня 1924 року в Києві у родині лікарів. Його дитинство минуло в старовинному Заславі, на зелених берегах річки Горинь. Навесні 1941 року закінчив школу-десятирічку. Вчився в Орджонікідзенському піхотному училищі. Восени 1942 року пішов на фронт. Мав поранення, нагороджений орденами і медалями. По війні працював у редакціях газет та журналів у Києві. 23 роки редагував журнал "Барвінок". Жив у Києві. Пішов із життя 20 травня 2008 року.

Перша книга Б.Чалого для дітей «Ясного сонячного ранку» вийшла в 1947 р. Відтоді письменник видав понад двадцять книжок віршів, балад, поем та одноактних п'єс. Письменник багато подорожував світом. Зокрема, побував у Чехословаччині, Польщі, Франції, Марокко, Бельгії, Голландії, Канаді. І кожна подорож народжувала нову книгу. Найпопулярнішими серед дітей стали книжки про «Барвінка»: Як Барвінок став героєм. (1966), Як Барвінок та Ромашка у вирій літали (1968), Барвінок і Весна (1971), Сто пригод Барвінка та Ромашки (1973), Барвінок у школі (1977).

Казка «Як Барвінок став героєм» розповідає про те, як на городі діда Гната з'являється новий житель - Барвінок, якому судилося стати героєм. А починалося це так:

Раптом в зіллі під пасльоном,
Ніби хтось ударив дзвоном:
Гей ви, родичі городні,
Гарбузенки благородні!
Я - Барвінок, я - Хрещатий,
Йдіть стрічати, величати!

Дід Гарбуз розповів Барвінку про скарб, захований у "чорному краї". І Барвінок вирушає на пошуки. Він рятує Трактора, Півня, Ромашку. Веде бій з армією жуків і колючих бур'янів на чолі з жорстоким царем Осотом. Барвінок знаходить вірних друзів, які допомогли відшукати скарб. Скарб, чарівний ранець, розкривали всі гуртом. А що в ньому: КНИЖКА!

6. Електронні видання. Запрошую вас до Інтернету, де мешкають різноманітні періодичні видання - електронні газети та журнали. Електронне періодичне видання – це інтернет-сторінка журналу чи газети. До журналу можна посилати свої казки, вірші, розповіді про себе, адресуючи їх у відповідну рубрику. Можна передавати вітання друзям з днем народження, знайомитись і листуватися з іншими дітьми, а також брати участь у різних конкурсах.

7. Театралізоване дійство. Діти в костюмах казкових героїв представляють журнали, газети.

Червона Шапочка: Дуже цікава газета "Казковий вечір", на сторінках якої ви знайдете багато чарівних та дивовижних історій з усього світу. Розповідає найчарівніші історії, вигадує найзахопливіші завдання й маршрутні ігри, створює фантастичні кросворди з улюбленими героями, вигадує чудові конкурси та дарує дивовижні призи!

Колобок: На сторінках журналу "Колобочок" ви можете знайти твори і відомих дитячих письменників, і молодих авторів-початківців. В кожному номері є казки, вірші, лічилки, загадки.

Мальвіна: А мій журнал для всіх, хто не любить сидіти склавши руки. Безліч різноманітних саморобок з паперу та різних матеріалів, схеми для вишиванок, розмальовки. Цікаво провести час з близькими та друзями допоможуть настільні ігри, головоломки та кросворди. Казки, комікси, веселі історії, цікаві замітки допомагають малюку пізнавати навколишній світ в легкій розважальній формі.

Буратіно: Кожен номер журналу присвячений захоплюючій темі, яка зацікавить як дівчат, так і хлопчаків. На моїх сторінках ви знайдете улюблені казки, вірші, скоромовки. Ви написали лист герою журналу, Пізнайку, то обов'язково отримаєте відповідь на нього, а за перемогу в конкурсі номера - приз!

Написати есе в одну із рубрик журналу 2. Гра «Дешифрувальник». 3. Метод «Прес». 6. Електронні видання 7. Театралізоване дійство. 8. Робота в групах. Завдання командам: (учні розбиваються по групах, вибравши журнал який найбільше подобається). Зашифроване завдання. Розшифруйте QR-код (англ. quick response — швидкий відгук) — матричний код (двовимірний штрих-код) і ви дізнаєтеся яке завдання повинні виконати.

I група: Створити комікси на тему «Дружба» (спільні захоплення періодикою).

2 група: Використовуючи фрагменти з різних журналів, складіть журнал для нової аудиторії.

3 група: Спробуйте самостійно створити рекламу періодики.

Реклама – це інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо такої особи чи товару.

9. Скарбниця мудрих порад. Буклет (роздати дітям і батькам).

10. Онлайн-гра «Медіазнайко».

Дякую за плідну працю на уроці!

Урок 3. Літературне читання.

Тема: Складання розповіді за власними спостереженнями, опорними словами. Опис собачки.

Мета: вдосконалювати вміння складати речення зі слів, зв'язну розповідь; формувати вміння правильно, точно висловлювати свої думки; пізнавальний інтерес, ініціативність, вміння критично мислити, здатність досягати результату, вміння використовувати медіа, як джерело інформації; розвивати спостережливість, образне мислення, увагу, самостійність думки; збагачувати словарний запас; виховувати любов до природи рідного краю, бажання берегти і любити рідну землю, дбайливе ставлення до тварин, чуйність, доброту, милосердя.

Творче застосування й добування знань.

1.«Дерево рішень».

Вчитель: Мені прийшло sms-повідомлення. Зараз я його вам зачитаю:

«У мене пропала собачка. Порадьте, як її знайти! Надсилаю фото.

Оксанка».

Ну що, діти, допоможемо? А як це зробити?

Чим відрізняється реклама від оголошення? Основна відмінність реклами від оголошення в цілях розміщення. Реклама — інструмент продажу. Якщо оголошення публікується з аналогічною метою, то воно стає різновидом реклами. Але, як правило, вона є все ж інструментом залучення уваги. Після обговорення діти вирішують, що залишається написати оголошення. А для цього потрібно описати тваринку.

2. Технологія “Перевернутий клас” (англ. flipped classroom) – принцип навчання, за яким основне засвоєння нового матеріалу учнями відбувається вдома, а час аудиторної роботи виділяється на виконання завдань, вправ, проведення практичних досліджень, індивідуальні консультації вчителя тощо. Усе тут навпаки: вдома – вивчення теоретичного матеріалу, в класі – детальний розгляд того, що вивчили вдома (вправи, практичні роботи тощо).

Сфотографуйте свого домашнього улюбленця, придумайте назву до фото (виставка «Класні друзі»).

Підберіть казки, пісні, приказки, вірші про собачок (зробіть розкадрування однієї з казок). Розкадрування (англ. Story-board) — представлення сценарію у вигляді послідовності кадрів.

Перегляньте мультфільми з участю собачок та фільм С. Ростоцького «Білий Бім Чорне вухо» (сімейний перегляд).

1. Яке враження у вас склалося від перегляду фільму «Білий Бім Чорне Вухо»?

2. Що вам відомо про Біма? Опишіть його.

3. Якими були стосунки Біма з господарем? Що відомо про цю людину? (Хазяїн Біма, Іван Іванович, був письменником. Він узяв собачку, коли тому виповнився місяць, годував його молоком, допомагав цуценяті пізнавати світ.)

4. Яке лихо сталося з Іваном Івановичем? (Він захворів і чоловіка відправили на операцію дуже далеко.)

5. Який наказ хазяїн дав собаці, коли від'їжджав? («Чекати, хлопчику. Чекати»). Завдання:

Спробуйте від імені Біма розказати про його почуття, переживання.

Розгляньте фото пам'ятника Бімові, який встановлено и 2010 р. у місті Воронежі. Чи таким ви його собі уявляли?

Чи схожі історії дівчинки Оксанки і Івана Івановича? (Так. В обох випадках собачки, залишившись без хазяїна, будуть страждати). Собаки-рекордсмени (найшвидший, найбільший, найменший, найдорожчий, найсильніший, найрозумніші, найвідоміші).

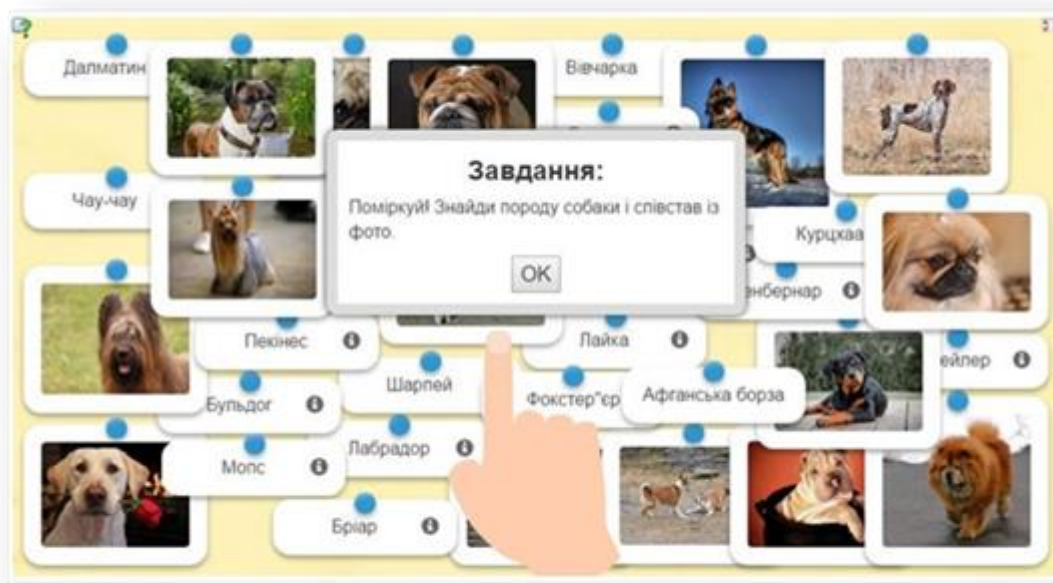
<p>На фото зображена собака-долгожитель на прізвище Белла, якій було 29 років і 193 дні.</p>		<p>Раніше найменшою собакою вважали довгошерсту чихуахуа зі штату Кентуккі по кличці Бубу, чий зріст становить 10.16 см, а вага ледве сягає кілограма. Але рекорд Бубу був побитий малютком Міллі з Пуерто-Ріко, адже її вага всього 170 грам, а зростання 6.53 см!</p>	
<p>У наш час найдорожча порода собак - тибетський мастиф. У нас цуценя породи можна придбати «всього» за 2500 -</p>	<p>13000 доларів, але на своїй батьківщині (Тибет) ці тварини коштують близько 100 тисяч доларів! Приголомшені? Більше того, один мультимільйонер придбав цуценя тибетського мастифа за цілий статок в 1,5 мільйона доларів!</p>		<p>Самим високим вважається данський дог на прізвище Зевс, чий зріст 111,8 см, а вага 70,3 кг.</p>
<p>Собака німецька вівчарка Гюнтер IV - сама-сама багата в світі. Пес-багач має 373 млн доларів! Зрозуміло, яким би талантом не володів пес, таких грошей йому ніколи не заробити, але Гюнтер був вірним другом своєї господині, яка і заповіла цілий статок собак після своєї смерті.</p>		<p>Найшвидші породи - мисливські, адже вони повинні бути достатньо швидкі, щоб надігнати здобич. Грейхаунд - справжні мисливські собаки. Вони найшвидші бігуни на короткі дистанції, здатні розвивати швидкість аж до 65 км / год, а в кидку цілих 90 км / год!</p>	
	<p>Ваккоатлетами у світі собачих по праву вважаються сенбершари і мастифи. На фото ви можете споглядати Фліна (господаря) і Геркулеса (собаку). Вага цього здорового хлопця в наскоках на 2001 рік складала близько 122 кг, у той час як собаки - 128 кг, а шия тварини в охопленні становила цілих 96,5 см!</p>		<p>Найрозумніша порода собак світу - бордер коллі, точніше, вона добре піддається навчанню. За нею слідують пудель, німецька вівчарка, золотистий ретривер, доberman і т.д.</p>
		<p>Самим знаменитим рятувальником прийнято вважати собаку по кличці Баррі. Яскравий доказ того сам Баррі, рятував за своє життя 40 осіб!</p>	

4. «Мозковий штурм». - Яку роль, на вашу думку, виконують собаки? Яка від цього користь? Собаки-охоронця, спортсмена, поводири, рятувальника на воді та з руїн, шукачі небезпечних предметів, чемпіони-розумники.

5. Створення проблемної ситуації Уявіть собі, що в природі зникли тварини.

- До чого це призведе? Якщо зникнуть усі тварини, буде порушена циклічність природи, і можуть зникнути люди. Так як тварини є одною з основних ланок в природному середовищі. Усе в природі взаємопов'язане! - Який найбільший ворог тварин у сучасному світі?

6. Онлайн гра.

Інформаційний відділ. У Лейпцигському зоопарку (Німеччина) перед входом висить об'ява «Найстрашніший звір на Землі». Людина підходить і бачить своє відображення у дзеркалі... - Поміркуйте, що це значить.

7. Робота в парах. Підберіть означення до слів: Лапи – довгі, короткі, криві, рівні; хвіст – довгий, короткий, куций, пухнастий, прямий; вуха – довгі, висячі, настовбурчені, гострі, великі, маленькі, чутливі; морда – загострена, коротка, тупа, приплюснута, прямокутна, видовжена, кругла; очі – чорні, карі, зелені, сірі, темні, грайливі, блискучі, злі, сумні, веселі; тулуб – довгий, маленький, великий, витягнутий; шерсть – довга, коротка, густа, гладенька, пряма, кучерява, блискуча, м'яка, пухнаста, шовковиста.

8. Складання усного твору-порівняння (замість слів вставлені картинки).

 Вівчарка – це вірний і надійний друг людини.

Цей пес (великий), (сильний). Він має шерсть (руду), (гладеньку, довгу). У нього (витягнута широка) морда.

Песик дивиться на нас (добрими, лагідними), (розумними) очима. На голові у нього великі, (чутливі) вуха.

Що ще треба додати для того, щоб це було оголошення? Обов'язково вкажіть в своєму оголошенні місце, де пропала собака, номер телефону, своє ім'я, адресу та як ви любите і сумуєте за ним.

Оголошення. 20 березня 2025 року в м. Глухів біля АТБ пропала собака. Вівчарка – пес великий, сильний. Він має шерсть руду, гладеньку, довгу. У нього витягнута широка морда. Песик дивиться на нас добрими, лагідними, розумними очима. На голові у нього великі, чутливі вуха. Відзивається на кличку Крафт. Допоможіть знайти! Ми дуже за ним сумуємо. Буду вдячна всім, хто повідомить про нашого чотирилапого друга! Мій телефон: 0957154890. Оленка.

Головне правило – пишіть оголошення у вже існуючих спільнотах, які збігаються з темою вашого оголошення. Майданчик, де ви збираєтеся опублікувати своє оголошення, повинен бути тематичним. Іншими словами її (майданчик) повинні відвідувати люди, які зацікавлені вашим оголошенням.

Урок 4. Математика.

Тема: Вправи на закріплення таблиць множення і ділення.

Мета: формувати пізнавальний інтерес, самостійність, ініціативність, наполегливість, вміння критично мислити, здатність досягати результату, вміння використовувати медіа, як джерело інформації; закріпити вивчені табличні випадки множення і ділення, вдосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати рівняння, задачі на кратне порівняння, розвивати уважність, логічне мислення; виховувати інтерес до вивчення математики.

Творче застосування й добування знань.

I. Організація учнів до уроку.

Доброго дня!

Друзі мої! Я дуже рада

Зайти у ваш привітний клас.

Для мене вже винагорода Уважні очі усіх вас.

Я знаю: в класі кожен геній,

Та щоб талант у вас не згас,

Працуйте! – скаже кожен вчений, Робіть цікавим навчання час.

II. Мотивація та актуалізація опорних знань.

Звичайне яблуко, що з гілки впало,

Ньютона, бачте, сильно здивувало.

І він відкрив закон тяжіння.

Це знамените відкриття зробило

В науці справжнє потрясіння.

Хто б міг подумати, що про земне тяжіння

Людство дізнається через звичайнісіньке падіння.

Отож, і ви запам'ятайте,

Що відкриття можливі і в наш час.

В звичайному побачить незвичайне

Могли і ви багато раз.

1. Розподіл учнів по групах (за допомогою різнокольорових яблук).

Візьміть по яблечку – це допомога вам на протязі всього уроку. Робіть нові відкриття.

Я бачу, що ми з вами дуже схожі.

І віримо у силу знань і відкриття.

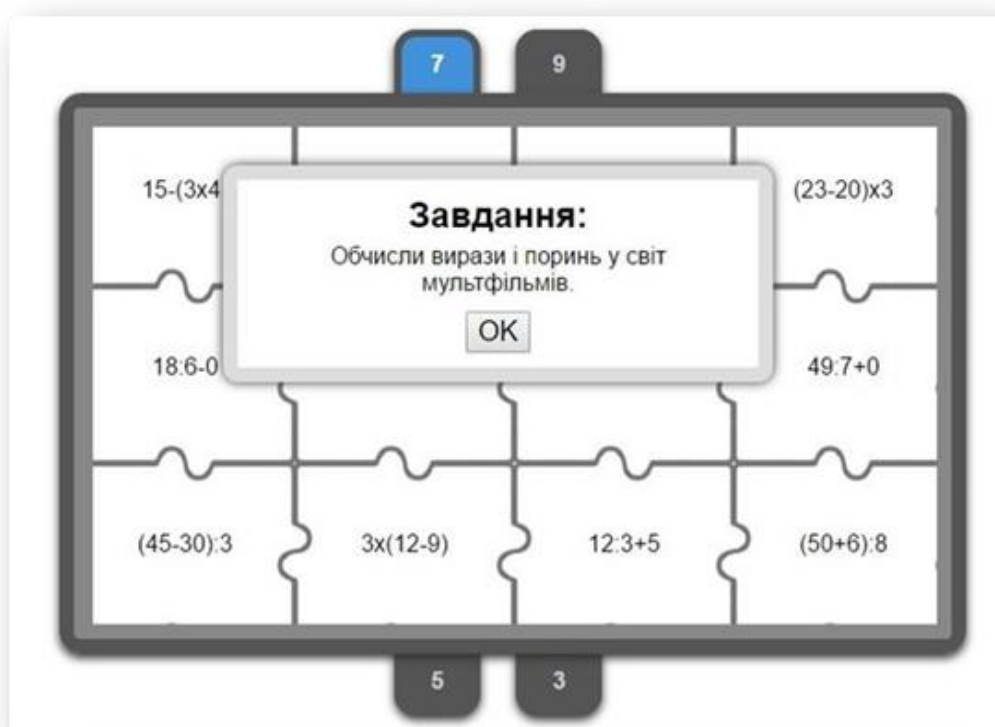
І зерна пошуку в своїй роботі сіяють в змозі,

І математики закони втілюєм в життя.

Математика – це наука закономірностей, законів, логіки та відкриттів. Давайте з вами спробуємо зробити свої маленькі математичні відкриття на цьому уроці, які, можливо, допоможуть робити великі відкриття у вашому майбутньому житті і досягти успіху.

2. Математична розминка (повторення правил математичних дій). Перший крок до відкриття – це увага, мислення і зосередженість. Тож, перевіримо рівень вашого інтелекту.

Онлайн гра: Обчисли вирази і поринь у світ мультфільмів.

Ви зробили впевнено крок до відкриття. Відомий математик, фізик, інженер Архімед, зробивши одне із своїх відкриттів, вигукнув слово. Яке саме? Еврика – означає винайшов, знайшов, відкрив. Зараз дуже часто використовується це слово, коли хочуть повідомити, що дізналися про щось нове.

3. Інтелектуальна розминка «Каліграфинка». Люди з давніх давен помітили, що все в природі відбувається циклічно: одна пора року змінює

іншу, на зміну ранку приходить день, а день змінюється ніччю. За допомогою цих спостережень люди зробили багато відкриттів: одне з них – це годинник. Перший механічний годинник було створено у 14 столітті. В ньому не було ані стрілок, ані циферблата. Щогодини в ньому дзвонив дзвін. -Скільки століть назад відбулося це відкриття? Сучасні годинники різноманітні. Зверніть увагу на цей годинник. У ньому прихована математична закономірність. (Я вам підкажу. Знайдіть суму чисел і виконайте завдання за цією закономірністю). За допомогою звичайного циферблата годинника ви відкрили цікаву математичну закономірність. Знаходячи суму двох чисел, ви дізналися, що вона 13. Молодці. А тепер поверніться до своїх карток і запишіть каліграфічно число 13. Математичний диктант.

4. Цікаві віршовані задачі.

Наступним кроком до відкриття є використання знань на практиці. То ж розв'яжемо з вами задачі.

Дощ періщить третій день.
Засмутився старий пень –
Не порахує він гриби,
Що ростуть немов з води.
П'ять сімей по три грибочки:
Браві дочки і синочки.
Нумо, діти, поспішайте,
Всі гриби порахувати. ($3 \times 5 = 15$)

Літнє сонце припікає,
Соком груші наливає.
На трьох гілках по сім груш
Вітер до землі схиляє.
Поміркуйте, не спішіть,
Груші правильно лічіть. ($7 \times 3 = 21$)

Літо садом мандрувало,
Дітям груші дарувало.
Ось вам грушок 45,
А вас, діток, всього п'ять.
Кожен груші може взяти,
Від душі посмакувати.
Треба дітям відгадати,
Скільки кожному узяти? ($45 : 5 = 9$)

Сорок дев'ять карасів
Наловили хлопців сім.
Карасів всіх поділили,
Лопухами їх накрили.
А тепер хто відповість,
Скільки кожен із них з'їсть? ($49 : 7 = 7$)

5. Робота в парах. Гра «Супер лото». Дітям роздаються картки лото з написаними прикладами і відповідями. Хто швидше закрий всі віконечка на картках.

6. Робота в групах (в кожній групі – ноутбук). Мультяшки. Діляться на групи за кольором яблук. Завдання Онлайн гра «Таблиці ділення і множення в картинках» .

Дякую за співпрацю!

Урок 5. Інтегрований урок (українська мова + інформатика).

Тема: Використання мультимедійних технологій. Інтерактивна гра «Карусель».

Мета: формування пізнавального інтересу, самостійності, ініціативності, наполегливості, вміння критично мислити, аналізувати отриману інформацію, вирішувати поставлені завдання, зважувати і враховувати альтернативні шляхи їх розв'язання, приймати виважені рішення, вміння використовувати медіа, як джерело інформації; розвиток комунікативних умінь і навичок для організації ефективної спільної співпраці і вміння дискутувати з іншими.

Творче застосування й добування знань. Інтерактивна вправа – центральна частина уроку, яка має займати близько 50-60 % часу, її мета – засвоєння навчального матеріалу, досягнення результатів уроку.

Обов'язковою є така послідовність і регламент проведення інтерактивної вправи:

Інструктування (2-3 хв).

Об'єднання в групи і розподіл ролей (1-2 хв).

Виконання завдання, де вчитель виступає як організатор, помічник, ведучий дискусії (5-15 хв).

Презентація результатів виконання вправи (3-15 хв).

Рефлексія результатів учнями, що є природним і найважливішим компонентом інтерактивного навчання.

«Карусель». Ефективний вид діяльності для одночасного включення всіх учасників в активну роботу з різними партнерами (групами).

Ця технологія застосовується для:

обговорення будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежних позицій;

збирання інформації з якої-небудь теми;

інтенсивної перевірки обсягу й глибини наявних знань;

розвитку вмінь аргументувати свою позицію.

Завдання групам.

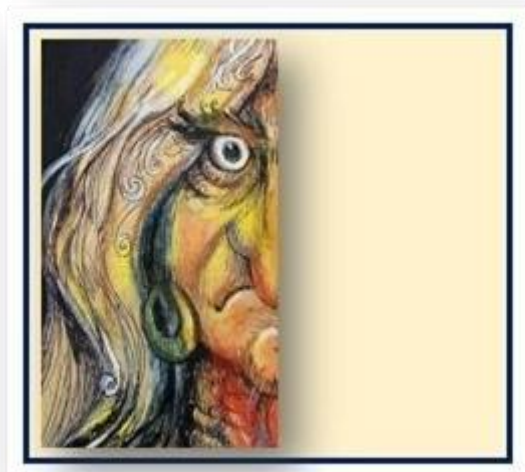
1 група: Підбери фото до вірша і аргументуй свою відповідь.

II група: Придумайте назву фотоколажу.

3 група: Домалюй обличчя на фото. Зроби злого героя добрим.

4 група: Як ти думаєш, про що говорять діти на фото?

Закодоване завдання I в QR- кодах: Перегляд мультфільму «Поверніть Рекса» (випереджаюче завдання). 1 група: Домалюй останній кадр. 2 група: Який кадр пропущено? Намалюй. 3 група: Склади пазли. Відтвори події мультфільму (перевірка: правильна відповідь на моніторі).

IV група: Зроби рекламу собачки, яка загубилася(опиши її

Завдання II. Інтерактивна вправа.

1 група: Дайте відповідь на 2 і 3 запитання: 2) Хто назвав Горобчика некмітливим? 3) Над чим замислився Горобчик?

2 група: Дайте відповідь на 4 і 5 запитання: 4) До кого першого звернувся Горобчик у пошуках розуму? 5) Що порадила тітонька Курка?

3 група: Дайте відповідь на 6 і 7 запитання: 6) Що трапилось з Горобчиком під час роботи? 7) Що попросив Горобчик у Журавля?

4 група: Дайте відповідь на 9 і 12 запитання: 9) Що відповіла мудра Сова на прохання Горобчика? 12) До кого звернувся Горобчик востаннє?

Завдання III: хмаринки слів (теги), «живі» фотоколажі.

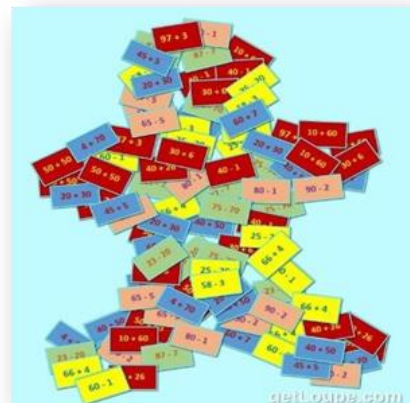
1 група: Хмаринки слів. Знайди пару (протилежні за значенням слова).

2 група: Відсортуй предмети живої, неживої природи та виготовлені людиною.

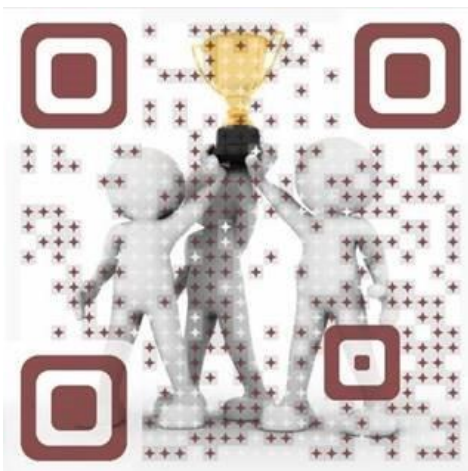
3 група: Хмаринки слів. Склади прислів'я.

4 група: Виконайте обчислення.

Заключне завдання. Ментальна карта «Які ми?». Друга група пише якості третій; третя – четвертій; четверта – першій; перша – другій (виберіть або напишіть свої якості однокласників: добра(ий), дружелюбна(ий), чуйна(ий), смілива(ий), працелюбна(ий), акуратна(ий), відповідальна(ий), наполеглива(ий), постійна(ий), цілеспрямована(ий), спостережлива(ий), розважлива(ий), розумна(ий), рішуча(ий), активна(ий), рухлива(ий), тврча(ий), весела(ий), вольова(ий), справедлива(ий), чуйна(ий), грайлива(ий), інтелектуальна(ий), спокійна(ий), говірка(ий)).

Це завдання виконується останнім (кожна група отримує четверту частину ментальної карти і описує якості своїх товаришів з іншої групи, а потім складають в одну). В кінці гри всі групи розшифровують QR - код:

1)

1) Це вже успіх! Ви на правильному шляху!

2) Як ви багато зробили! Мої розумнички!

2)

3)

3) Ви неперевершені сьогодні! Так тримати!

4) Це ваша ПЕРЕМОГА! Я пишаюся вами!

Дякую!

4)

Урок 6. Інтегрований урок (літературне читання + українська мова).
Проектна робота.

Тема: Написання інформаційної статті до газети на тему «Шкільне життя».

Мета: навчати учнів добирати матеріал та писати замітки до газети; формувати вміння вдосконалювати власні висловлювання, доречно вживати слова чи речення відповідно до теми і мети, простежувати послідовність викладу; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати увагу, пам'ять, вміння формувати думку; формувати пізнавальний інтерес, самостійність, ініціативності, наполегливість, вміння критично мислити, вміння використовувати медіа, як джерело інформації; виховувати любов і повагу до слова, потребу читати газети і журнали.

Хід уроку.

I. Організація класу. Пролунав дзвінок – Починаємо урок. Працюватимемо старанно, Щоб почуть наприкінці, Що у нас у третім класі діти – просто молодці.

II. Мотивація навчальної діяльності. 1. Вступне слово вчителя. Шановні друзі! Ми живемо в ХХІ столітті, яке осучаснило наше життя різноманітною відеотехнікою, аудіоапаратурою, комп'ютерами. Можливо тому останніми роками невіправдано зменшився інтерес батьків, дітей до газет і журналів для наймолодших. Але зміна пріоритетів мовної освіти вимагає від дорослих, та часто й від самих вихованців добору сучасних цікавих художньо- та науково-пізнавальних творів, які б відповідали таким критеріям: невеличкий обсяг, динамічність розвитку описаних подій, прозорість, доступність лексики, майстерність художнього оформлення. У пошуках такого матеріалу суттєву допомогу нададуть саме дитячі видання. А їх чимало!

2. Довідкове бюро «Поштарик».

Поштарочка: Багато цікавих газет і журналів Створили нам люди Вони працювали на фабриках деревопереробних І на підприємствах паперообробних, І у типографіях за станком, І за письмовим творили столом.

Поштарик: А щоб у газетній статті чи журналі Були повідомлення завжди цікаві, Із різних куточків всієї планети Шлють повідомлення кореспонденти Ідуть журналісти на різні прийоми, Беруть інтерв'ю в науковців відомих, На прес-конференціях завжди бувають, Робити дослідження допомагають.

Поштарочка: А потім над зібраним матеріалом В редакції дружно усі працювали: Коректор, верстальник і журналіст, Редактор, художник і поліграфіст. Зусилля ці люди на те прямували, Щоб діти свій розум і хист розвивали.

3. Гра «Складалочка». Відтворіть шлях «Як до нас прийшла книга?».

4. Група «Рекламні агенти».

1-й учень: Дитячі журнали й газети на острові цім. Вони як дарунок приходять в наш дім. Розкажуть доступно, дотепно, цікаво. Про світ цей мінливий, барвистий, яскравий.

2-й учень: Ось регіональна газета «Долоньки» Цікава для сина, цікава для доньки.

3-й учень: Приходить до дітей «Пізнайко». Великий витівник, всезнайко. Є в ній сценарії до свят, І комікси є для малят. Є історичні оповідки, Є, навіть давньогрецькі міфи, Є пластилінова країна Для вправних рук і рук умілих.

4-й учень: Нова і цікава газета малечі З чудовою назвою – «Казковий вечір». Газета дитячі портрети друкує, З казками знайомить, поради дарує. Приходить щотижня вона до господи Є ігри у ній, є цікаві пригоди.

5-й учень: «Весела перерва» й «Веселі уроки» Не завдадуть читачам замороки. Вас щиро смішитимуть жарти й приколи, Які з школярами бувають у школі.

III. Повідомлення теми і мети уроку. Тема наша не проста, та для вас цікава, Будуть в ній слова, буде і забава.

І в скарбничку мовну, поки вивчим тему,
Мовних скарбів пребагато ми з вами зберемо.
Будуть знання й уміння, правила й завдання,
Думки вашої творіння і оповідання,
І пісні й загадки ваші, й власна ваша казка.
Тему нашого уроку послухайте, будь-ласка.

Вчитель. Сьогодні на уроці ми будемо вчитися писати інформаційну статтю зі шкільного життя. Перед вами – різноманітні газети і вирізки з них. Уважно перегляньте їх. На кожній сторінці вміщено замітки. Такі самі замітки можна написати і в шкільній газеті. Прочитайте одну з них.

1. Гра «Мікрофон». Журналісти беруть інтерв'ю в 2-3 учнів. Про що розповідається в замітці? Хто її автор? Як ви гадаєте, з якою метою автор

написав цю статтю? Чи цікавою для вас була інформація, яку ви отримали з цієї статті? Кожен з вас також може бути автором.

2. Хвилинка ерудита. «Мозковий штурм». Як ви можете пояснити значення слова «замітка». Замітка – це невеличке оповідання, присвячене якомусь конкретному факту, позитивному чи негативному. Від звичайного твору вона відрізняється стислістю, влучністю мови, а також тим, що в ній завжди більш гостро ставиться проблема, нерідко міститься заклик, звернення до читача, порад а... Також у газеті може бути вміщена так звана замітка-хроніка, в якій просто повідомляється про якусь подію чи подаються якісь відомості. Замітка має порушувати таке питання, яке може зацікавити всіх і викликати відгуки, обговорення. Ø Яке її призначення? Призначення замітки – повідомити якусь подію, яка нещодавно відбулася. Ø Яка мета замітки? Мета замітки – інформувати про факт, донести його до відома читачів. Ø Якою може бути тема замітки? Тема замітки може бути різноманітною. Словник: інформація – повідомлення, Редактор – це той, хто редагує текст.

3. Сюжетно-рольова гра. Інсценування. Незнайко: «Не знаю» – слово є таке, і серце не лоскоче... Не чарівне, зате легке! «Не знаю і не хочу!». Не знаю – як, не знаю – де, Нічого я не знаю. Від чого дощ і сніг іде – Я й знати не бажаю. Ну, все одно ж не може знать Всього одна людина. То нащо голову ламать Повинна ще й дитина? Дівчинка: Бідна дитина. А що це у тебе в руках? Незнайко: Та ось примусили написати на урок роботу. Я й написав. Дівчинка: А що ж ти написав? Покажи! Незнайко: Не знаю. Щось написав. На, дивися. Дівчинка: Ой, що ж це ти написав, ти хоч знаєш? Незнайко: Не знаю... Дівчинка: Ой, горечко ти наше! Давайте допоможемо виправити помилки, бо ж цього учня і кури засміють!

1. Робота в групах. Редагування тексту. Завдання закодоване в QR – коді. а) Їжачок. Настала зима. Тепло й затишно їжачкові. Знайшов він собі кімнату у дуплі старої липи. Ось настала осінь. Падає жовте листя з дерев. Почав готуватись їжачок до зими. Пішов до лісу, наколов на свої голочки сухого листя. Приніс до своєї кімнатки. Розіслав листя, стало ще тепліше. У лісі жив їжачок. б) Зайчик. Зайчик зупинився на галявинці. Зайчик злякано прислухається до шелестіння дерев. Лячно. в) Мак. В полі розквітли великі червоні квіти. Поле стало схожим на великий чудовий килим. Вони схожі на велике полум'я. Це розквітли польові маки.

V. Опрацювання складових частин замітки, пам'ятки «Як писати замітку до газети». Складові частини замітки: Заголовок. Виклад справи. Висновок. Підпис дописувача.

Пам'ятка «Як писати замітку до шкільної газети»: Добери до замітки тему. Добери цікаві факти, перевір їх. Подумай послідовність викладу матеріалу (план). Пиши грамотно, чисто, дотримуйся абзаців. Уважно прочитай написане, виправ помилки, постав дату і підпиши замітку.

VI. Самостійне складання учнями замітки до газети на запропоновані теми. Робота в групах. VII. Презентація робіт.

Виховна година-тренінг «Друг – це означає другий я!».

Мета: дати уявлення про те, як вибирати друзів; здатність розуміти та називати ознаки справжнього друга; обґрунтувати важливість дружніх стосунків з однолітками; наводити приклади виявів поваги до інших; формувати пізнавальний інтерес, самостійність, ініціативність, уміння критично мислити, здатність досягати результату, уміння використовувати медіа для виконання завдань.

Навчальні завдання. Наприкінці заняття учні повинні: мати уявлення про вибір друзів; називати ознаки справжнього друга; вміти обґрунтовувати важливість дружніх стосунків з однолітками.

Обладнання і матеріали: улюблені іграшки дітей; клейкі папірці; правила поведінки на уроці тренінгу в малюнках; сюжетні малюнки для ситуацій; малюнок «Дерево без коріння» (для кожного).

Випереджаюче завдання. Створити міні-фільм «Дружба». Журналісти разом з відеооператором (учениця 5 класу) зробили опитування учнів та вчителів школи. Питання для інтерв'ю: Якого кольору дружба? Хто з ким може дружити? Для чого потрібна дружба? Що б ти подарував другу? Що таке дружба? Друг – це хто?

Хід тренінгу.

I. Вступна частина.

1. Знайомство: «Що моя улюблена іграшка скаже про мене». Взяти улюблену іграшку і від її імені розповісти про себе (Який ти?).

2. Правила (в малюнках). Правило піднятої руки. Вмій вислухати. Взаємодопомога. Бути активним. Посміхатися. Дисципліна. Толерантність (милосердя, доброта душі, співчуття, повага, терпіння, дружба).

3. Очікування. На дошці собачка з цуциками на полянці на одній стороні, а на іншій різні тваринки (діти прикріплюють) або біля собачки або на іншу сторону, говорячи, що вони не можуть дружити або, що можуть дружити.

II. Основна частина.

1. Мозковий штурм «Дружба – це ...». Перегляд уривку з мультфільму «Самий великий друг». Діти, скажіть, що ж таке «дружба»?

Д – добро

Р – радість

У – увага

Ж – життя

Б – багатство

А – активність.

Характерно, що справжніх друзів у людини звичайно мало. Багато друзів тільки у того, хто користується друзями з міркувань власної вигоди: чим більше друзів, тим більше вигоди. Такі «друзі» здебільшого тимчасові. Справжніх друзів пов'язує велика повага один до одного, розуміння, взаємодопомога. Вчитель підводить підсумки і дає визначення поняття

«дружба». Дружба – це близькі стосунки, засновані на взаємній допомозі, спільності інтересів, смаків, поглядів.

2. Вправа «Знайди собі подібного» (об'єднала і руханка). Учні стають в коло, закривши очі, не розмовляють. Учитель прикріплює на спину їм малюнки (сонечка, хмаринки, сердечка, квітки та сніжинки) і пропонує дітям знайти собі подібного і об'єднатись. Один учень залишається без пари. Обговорення ситуації: Як відчуває себе учень, який залишився без пари? Як ти себе відчуваєш?

3. Робота в групах. Створення коміксів про дружбу. Презентація робіт.

4. Руханка «Поїзд дружби» під відеокліп пісні «Пісня про дружбу». За командою «Поїхали» учні шикуються один за одним і імітують рух потяга, за командою «Зупинка» учні присідають. У всі часи в усіх народів дружба вважалась великою цінністю. Український народ завжди цінував цю чесноту в людських стосунках. Тому не дивно, що про дружбу та друзів є багато прислів'їв та приказок. Продовжимо роботу в групах і будемо складати прислів'я з двох частин в одне ціле. А девізом нашої роботи нехай теж послужить народне прислів'я.

Робота в групах. Інтерактивна вправа «Хмаринка слів». Кожна група складає прислів'я «Хто швидше».

5. Вправа «Дерево дружби». Дерево міцне корінням, а людина – друзями. Роздати дітям малюнки з зображенням дерева без коріння. Завдання: Розмалювати своє дерево і намалювати стільки корінців, скільки друзів ви маєте. Як же відчуває себе дерево, у якого мало або зовсім немає корінців. Так само відчуває себе людина у якої мало або немає друзів.

6. Руханка «Так-Ні». Діти стають в коло. Учитель називає якість друзів. Якщо вам ця якість подобається, то беретеся всі за руки і піднімаєте їх вгору, якщо ні – махаєте пальчиком (Якості: добрий, веселий, злий, щедрий, дратівливий, люб'язний, байдужий, правдивий, щирий, жадібний, заздрисний, чесний, привітний).

7. Гра «Якщо ти добрий друг, то повинен». Зараз ми з вами пограємо в гру, яка має назву «Якщо ти добрий друг, то повинен». Умови гри: Я читатиму вирази, якщо добрий друг це повинен робити, то ви піднімайте руки вгору і потрясіть ними, а якщо – ні, то нічого не робите. Вирази: Обманювати своїх друзів. Не брехати друзям. Говорити брехню поза очі. Допомогати друзям у складних ситуаціях. Підтримувати один одного. Насміхатися над друзями. Не залишати друзів у біді. Заступатися за друзів. Говорити друзям правду. Ображати друзів. Піклуватися про друзів.

8. Перегляд міні-фільму «Дружба». Що можна сказати про те, як діти давали відповіді на запитання. Який у них настрій? Чи вдало поєднали автори фільму музику, заставки, відео?

9. Гра «Мікрофон». Умови гри: я буду зачитувати вам речення з вірша, ви повинні доповнити останнє слово в кожному реченні. Доповнювати буде той, хто отримає мікрофон. Навіщо людині потрібен друг? Чи повинні друзі сваритись, Щоб могли ми гарно жити, Треба вчитися... (дружити). А не кидатись словами, Щоб не стати ... (ворогами). І запам'ятай собі Друг нас

виручити зможе, У біді він ... (допоможе). А як пісня, жарт чи сміх Радість ділиться на... (всіх). Друг нас може захистити Може з класом ... (помирити). Друг не стане кепкувати І на людях нас... (повчати). А як сварять всі навкруг Йде на захист справжній... (друг). І ніколи не забудь! Й ти для друга вірним... будь! Й ще одне запам'ятай: Друзів ти... (не забувай)! Знай, моя дитино мила, Дружба – це велика... (сила)!

III. Заключна частина. Рефлексія. Плещуть в долоньки всі присутні; Тільки дівчатка; Ті, хто любить смачно поїсти; Хто запізнюється на уроки; Тільки ті, хто добре навчається; Ті, хто не любить канікули; Хто любить солодощі; Тільки ті, кому подобається грати в футбол; Ті, у кого чудовий настрій.

Чи змінили своє бачення діти і чи поміняли тваринок (пояснюючи). Чи є у вас друзі? Кого ви можете назвати своїм другом? З ким би ви хотіли дружити?

Завершення уроку-тренінгу. Із скриньки візьміть метелика – символ чистої душі. Тримайте його обережно, ніжно, не придавіть. Бажаю вам дружби такої ж чистої і щоб ви ніколи не вбивали її, щоб у вас було багато друзів. Тож пустіть метелика у пошуки гарних і вірних друзів.

Беручись за руки тричі промовляють слова: «Давайте дружно жити і нашою дружбою дорожити». Перший раз на місці, другий – підійшли ближче, третій – ще ближче й обнялися.